

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2017

Dominika Říhová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Dominika Říhová

**Koncept „Schuldenbremse“ jako nástroj
proti zadlužování ve Spolkové republice**

Německo

Bakalářská práce

Praha 2017

Autor práce: **Dominika Říhová**

Vedoucí práce: **JUDr. PhDr. Petr Mlsna Ph.D.**

Rok obhajoby: 2017

Bibliografický záznam

ŘÍHOVÁ, Dominika. Koncept „Schuldenbremse“ jako nástroj proti zadlužování ve Spolkové republice Německo. Praha, 2017. 49 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra německých a rakouských studií. Vedoucí bakalářské práce JUDr. PhDr. Petr Mlsna Ph.D.

Abstrakt

V důsledku rychle stoupajícího zadlužení v posledních letech se Spolková republika Německo rozhodla tento nepříznivý trend zastavit. Schválení a přijetí tak zvané dluhové brzdy (Schuldenbremse) do Základního zákona v roce 2009 podpořil také fakt, že výše státního dluhu výrazně překračovala hranici stanovenou konvergenčními kritérii. S příchodem finanční krize a s ní spojené dluhové krize v rámci eurozóny se ukázalo, že pravidla stanovená Paktem stability a růstu plní málokterý stát, a tudíž se některé státy dostaly svou neodpovědnou fiskální politikou do vážných problémů, jež se vyznačovaly neschopností splácet své závazky. V návaznosti na to musela být přijata úsporná opatření a současně byly vyzvány ostatní státy EU k úpravě svých veřejných financí, jež přispěje ke konsolidaci hospodářské a měnové unie. V důsledku toho byly poté zakotveny dluhové brzdy či jiná opatření v národních legislativách jako prevence proti dalším krizím. Německá dluhová brzda představuje soubor sedmi ústavních zákonů, kde hlavním předpokladem je každoroční sestavování vyrovnaných rozpočtů, respektive vyrovnaných příjmů a výdajů, jak na spolkové, tak i na zemské úrovni, s cílem zabránit dalšímu novému zadlužování. Bylo ustanoveno, že státní rozpočet musí splňovat tuto podmínku již od roku 2016 a je povolen deficit v maximální výši 0,35 % hrubého domácího produktu očištěný o finanční transakce a vlivy konjunktury. U spolkových zemí platí toto nařízení až od roku 2020 s tím rozdílem, že není připuštěn deficit žádný. V rámci dluhové brzdy jsou dále stanoveny výjimky – mimořádné situace, ve kterých lze toto pravidlo porušit, jako jsou například přírodní katastrofy nebo ekonomické krize.

Abstract

As a result of the rapidly rising debt in recent years, the Federal Republic of Germany has decided to stop this unfavourable trend. The approval and acceptance of the so-called debt brake (Schuldenbremse) into the Basic Law in 2009 was also supported by the fact that the amount of public debt significantly exceeded the defined limit by the convergence criteria. With the financial crisis and the associated debt crisis within the eurozone, it turned out that the rules set out in the Stability and Growth Pact are being handled by a few states, and therefore some states have, due to their irresponsible fiscal policy, faced serious problems which are characterized by the inability to repay their obligations. Consequently, austerity measures had to be taken and at the same time, other EU countries have been invited to adjust their public finances to contribute to the consolidation of Economic and Monetary Union. As a result, debt brakes or other measures were then embedded in national legislation to prevent further crises. The German debt brake is a set of seven constitutional laws, where the main assumption is the annual setting of balanced budgets, or balanced income and expenditure, both at federal and state level, in order to prevent new further indebtedness. It was stipulated that the state budget must meet this condition as early as 2016 and a deficit of up to 0.35% of gross domestic product free of financial transactions and the effects of the economy is allowed. For all federal countries, this regulation only applies from 2020, except that no deficit is admitted. Within the debt brake, exceptions are also set - extraordinary situations in which this rule can be violated, such as natural disasters or economic crises.

Klíčová slova

Spolková republika Německo, fiskální politika, příjmy a výdaje, veřejný dluh, deficit, dluhová brzda, vyrovnaný rozpočet

Keywords

Federal Republic of Germany, fiscal policy, receipts and expenditures, public debt, deficit, debt brake, balanced budget

Rozsah práce: 66 686 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Dominika Říhová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. PhDr. Petru Mlsnovi Ph.D. za vedení bakalářské práce, cenné připomínky a konzultace. Dále bych také chtěla poděkovat své rodině a blízkým za veškerou podporu a trpělivost v průběhu celého mého studia.

Obsah

OBSAH	1
POUŽITÉ ZKRATKY	2
ÚVOD	3
ZHODNOCENÍ POUŽITÝCH ZDROJŮ	4
1. FISKÁLNÍ A ROZPOČTOVÁ POLITIKA	6
1.1 FISKÁLNÍ POLITIKA A JEJÍ NÁSTROJE	6
1.2 ROZPOČTOVÁ POLITIKA	7
<i>1.2.1 Rozpočtový deficit</i>	7
<i>1.2.2 Veřejný dluh</i>	9
2. ZÁKON „SCHULDENBREMSE“	11
2.1 HISTORICKÝ VÝVOJ ZADLUŽENÍ SRN	12
2.2. PŘÍČINY PŘIJETÍ DLUHOVÉ BRZDY	14
2.3 PROJEDNÁVÁNÍ A SCHVÁLENÍ ZÁKONA	17
2.4 INTERPRETACE ZÁKONŮ DLUHOVÉ BRZDY	19
<i>2.4.1 Kontrolní konto</i>	23
<i>2.4.2 Komponenty ekonomické (konjunkturální)</i>	23
<i>2.4.3 Komponenty strukturální</i>	24
3. DOSAVADNÍ VÝSLEDKY DLUHOVÉ BRZDY	24
3.1 VÝSLEDEK HOSPODAŘENÍ SPOLKOVÉ VLÁDY	25
3.2 KRITIKA DLUHOVÉ BRZDY	27
ZÁVĚR	29
SUMMARY	32
POUŽITÁ LITERATURA	33
SEZNAM PŘÍLOH	38
PŘÍLOHY	39

Použité zkratky

AD = agregátní poptávka

CDU = *Christlich Demokratische Union*, Křesťanskodemokratická unie

CSU = *Christlich-Soziale Union in Bayern*, Křesťansko-sociální unie Bavorska

ČR = Česká republika

ESM = Evropský stabilizační mechanismus

EU = Evropská unie

Eurostat = Statistický úřad Evropské unie

FDP = *Freie Demokratische Partei*, Svobodná demokratická strana

HDP = hrubý domácí produkt

NDR = Německá demokratická republika

NKA = *Nettokreditaufnahme*, čisté příjmy z úvěrů

RP = rozpočtová politika

SPD = *Sozialdemokratische Partei Deutschlands*, Sociálnědemokratická strana
Německa

SRN = Spolková republika Německo

Úvod

„Die Schuldenbremse“ neboli dluhová brzda představuje již v pořadí třetí fiskální regulaci německého Základního zákona, která byla schválena a přijata v roce 2009. Cílem tohoto zákona je v dlouhodobém měřítku stabilizovat veřejné finance, čehož má být pak konkrétně dosaženo sestavováním vyrovnaných rozpočtů – jak federálního, tak i zemských, bez jakýchkoli úvěrů, výrazným omezením prostoru pro zadlužení, sledováním ekonomického vývoje, zřízením kontrolního konta a v neposlední řadě i pomocí přesného stanovení výjimek.

Hlavním důvodem pro přijetí dluhové brzdy do ústavního zákona byl fakt, že již v roce 2003 se celkové zadlužení státu pohybovalo nad povolenou 60% hranicí ve vztahu k hrubému domácímu produktu stanovenou maastrichtskými kritérii, které však dále stoupalo. Vysoké zadlužení státu, spolkových zemí i obcí způsobené nasčítáním každoročních rozpočtových deficitů, financováním znovusjednocení Německa či dopady hospodářských a finančních krizí vedlo postupem času k velkému zatížení veřejných kas. Každoročně tak splácení dluhů a jejich úroků tvořilo značnou část výdajové stránky rozpočtu. Zejména pak finanční krize z roku 2008 nastartovala řadu událostí, zahrnující také dluhovou krizi eurozóny, které přispěly ke změně rozpočtových politik jednotlivých států Evropské unie. Dalším, často uváděným argumentem v diskuzi bylo zastavení zatěžování budoucích generací splácením dluhů vytvořené generacemi současnými, které jsou tímto způsobem částečně zbaveny svobody rozhodovat.

Přestože byla dluhová brzda schválena již v roce 2009, její praktická realizace je stále aktuální. Federální rozpočet měl být sestaven s vyrovnanými příjmy a výdaji sice na rok 2016, což se dokonce o rok dříve podařilo, nicméně spolkové země mají tuto povinnost až k roku 2020, tudíž se stále nacházejí v přechodné fázi.

Cílem mé bakalářské práce je představit koncept dluhové brzdy přijaté v Německu v roce 2009, zaměřit se zejména na příčiny, které vedly k jejímu schválení a také efekty, které s sebou doposud přinesla. Tudíž si kladu výzkumnou otázku, zdali se prozatím povedlo dosáhnout stanovených cílů a snížit míru zadlužení, přestože koncept je závazný teprve od roku 2016. Dále pak mnou stanovená hypotéza, na kterou bych chtěla najít odpověď v textu, zní: „Je německá dluhová brzda jako prostředek proti zadlužování ojedinělým případem v rámci Evropské unie?“.

Bakalářská práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. První kapitola se zabývá teoretickým úvodem, který považuji v práci za nezbytný. Je zde věnován prostor pro vysvětlení pojmů fiskální a rozpočtové politiky, popsání rozdílů mezi nimi a jakými nástroji disponují. Dále se v rámci rozpočtové politiky zaměřuji na definici rozpočtu, rozpočtového deficitu a veřejného dluhu, které úzce souvisejí s dluhovou brzdou, a na jejich vznik, financování a metodiku měření. Obsahem druhé kapitoly, která patří již k analytické části práce, je několik podkapitol. Nejprve se zabývám nastíněním historie zadlužení Spolkové republiky Německo a také krátce předešlými regulacemi veřejných financí. V rámci této části se snažím poukázat na kritické momenty v minulosti, jež determinují aktuální stav německého státního dluhu. Dále rozvádím v samostatné podkapitole příčiny, které vedly ke schválení německé dluhové brzdy, zejména pak v evropském kontextu. Věnuji se zde také průběhu projednávání a schvalování zákona. Následuje část interpretace všech sedmi ústavních zákonů dluhové brzdy, které byly buď nově přidané do Základního zákona či jen pozměněné, a vysvětlení s ní souvisejících mechanismů, konkrétně pak kontrolního konta, komponentů ekonomických (konjunkturálních) a strukturálních. V poslední, čtvrté kapitole se zaměřuji na dosavadní výsledky dluhové brzdy a její kritiku.

Téma německé dluhové brzdy představuje spojení mého osobního zájmu o Německo jako takové a dění v něm a o ekonomicko-politické záležitosti obecně. Z tohoto důvodu jsem si zvolila téma, jenž zahrnuje obě dvě oblasti, které jsou navíc také mým předmětem studia.

Zhodnocení použitých zdrojů

Velmi významným zdrojem se pro první kapitolu zabývající se fiskální a rozpočtovou politikou stala kniha od P. Dvořáka *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*¹, která poskytuje velmi komplexní pohled na danou problematiku. I když je v této části použita i jiná literatura jako například *Veřejné finance v teorii a praxi*² nebo *Problémy optimalizace rozpočtové a fiskální politiky*³, pouze tato opravdu nabízí velké množství informací a souvislostí z této oblasti. Doplňující informace jsem získala na různých webových stránkách např. Eurostat nebo Mezinárodní měnový fond.

---

¹ Pavel Dvořák, *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize* (Praha, C.H.Beck, 2008), 343 s.

² Alena Maatyová, František Ochrana, Jan Pavel a kolektiv, *Veřejné finance v teorii a praxi* (Praha, Grada Publishing, a.s. 2015), 208 s.

³ Autorský kolektiv, *Problémy optimalizace rozpočtové a fiskální politiky* (Praha, MATFYZPRESS, 2010), 131 s.

Jelikož je druhá kapitola vcelku obsáhlá, byly v ní použity zdroje z různých oblastí. Hlavním zdrojem pro kapitoly historického vývoje zadlužení a příčiny vedoucí k přijetí brzdy byl sborník od V. Šimíčka s názvem *Finanční ústava*⁴, v němž statě jednotlivých autorů nabízejí odborný, ale různorodý pohled na tuto problematiku. Dalšími důležitými zdroji byla kniha *Staatsverschuldung: Ursachen, Folgen, Auswege* od autora H. Beck a A. Prinz⁵ obsahující informace k pochopení fungování státního zadlužení nebo *Die neuen Schuldenregeln im Grundgesetz* od Christiana Kastropa⁶ zabývající se vývojem regulací veřejných financí. Velmi důležitými zdroji se pro druhou a třetí kapitolu staly webové stránky německého Spolkového sněmu⁷, Spolkové rady⁸, a především ministerstva financí⁹, které disponuje celou řadou dokumentů vztahující se k vývoji veřejných financí a k samotné dluhové brzdě.

Kvantitativní data, zejména k vývoji veřejného dluhu, jsem čerpala na stránce německého portálu Statista.de¹⁰ a statistického úřadu Evropské unie.¹¹

K dotvoření souvislostí a získání dalších aktuálních informací mi pomohla různá německá periodika jako například Deutsche Welle, Welt nebo Frankfurter Allgemeine Zeitung nebo platforma Bundeszentrale für politische Bildung.

---

⁴ Vojtěch Šimíček, *Finanční ústava* (Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2013) 227 s.

⁵ Hanno Beck, Aloys Prinz, *Staatsverschuldung: Ursachen, Folgen, Auswege* (München, C.H. Beck, 2013) 126 s.

⁶ Christian Kastrop et al., *Die neuen Schuldenregeln im Grundgesetz: zur Fortentwicklung der bundesstaatlichen Finanzbeziehungen* (Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, 2010) 478 s.

⁷ <https://www.bundestag.de/> (staženo 20.5.2017)

⁸ <http://www.bundesrat.de/DE/homepage/homepage-node.html> (staženo 20.5.2017)

⁹ <http://www.bundesfinanzministerium.de/Web/DE/Home/home.html> (staženo 20.5.2017)

¹⁰ <https://de.statista.com/> (staženo 20.5.2017)

¹¹ <http://ec.europa.eu/eurostat> (staženo 20.5.2017)

1. Fiskální a rozpočtová politika

V této kapitole bych chtěla tyto dva pojmy charakterizovat, uvést jejich základní nástroje a popsat jejich fungování. Dále bych se zaměřila zejména na rozpočtovou politiku, její hlavní nástroj – státní rozpočet, vznik rozpočtového deficitu a veřejného dluhu. Považuji za velmi důležité vysvětlit dané souvislosti vzhledem k tématu mé bakalářské práce.

Fiskální politika, jako součást hospodářské politiky, je definována jako „použití záměrných (chtěných) změn struktury a objemu veřejných příjmů a výdajů, aktivní volba objemu výsledného rozpočtového salda a způsob krytí salda, dosažení stabilizace vývoje reálných makroekonomických proměnných (úroveň agregátní produkce a míra nezaměstnanosti).¹² Na rozdíl od toho se rozpočtová politika snaží o odstranění negativních následků mikroekonomických a mimoekonomických tržních selhání. Základním nástrojem této politiky je státní rozpočet, který slouží jako zdroj k financování veřejných statků, k přerozdělování důchodů, a k náhradě vzniklých negativních externalit. Cílem tedy není, jakkoliv ovlivnit makroekonomické proměnné jako například tempo ekonomického růstu či míru nezaměstnanosti.¹³

1.1 Fiskální politika a její nástroje

Jak už bylo řečeno výše, fiskální politika si klade za cíl stabilizovat makroekonomickou situaci v podobě nízké míry nezaměstnanosti, stabilního ekonomického růstu a cenové hladiny. Zjednodušeně řečeno, prostřednictvím daní a vládních výdajů ovlivňuje vláda agregátní poptávku (AD), ta působí na změnu reálného důchodu a ta poté na míru nezaměstnanosti. Aby bylo dosaženo takového řetězce, používá vláda různé nástroje, které můžeme nazvat jako diskreční a vestavěné (neboli automatické). Diskreční prostředky jsou obvykle jednorázovými záležitostmi doprovázené politickým souhlasem v podobě přímých intervencí např. změna míry zdanění či změny ve výdajích na státní správu. Nevýhodou těchto prostředků je nesoulad mezi dobou potřeby a dobou realizování. Nástroje vestavěné se vyznačují dlouhodobou povahou a účinkují automaticky jak v době konjunktury (přesun do pásu s vyšším zdaněním), tak v období recese (zvýšení výplat podpor v nezaměstnanosti).¹⁴

---

¹² Maatyová et al., *Veřejné finance v teorii a praxi*, 158.

¹³ Dvořák, *Veřejné finance*, 26.

¹⁴ Maatyová et al., *Veřejné finance v teorii a praxi*, 159-160.

Ty jsou do systému zaváděny proto, aby zajistily efektivní využití výrobních faktorů, a navíc fungují bez zpoždění.

Z hlediska typového lze fiskální politiku ještě rozdělit na dva druhy, a to expanzivní a restriktivní. Při fiskální expanzi vláda stimuluje růst agregátní poptávky (AD) za účelem zvýšení produktu a snížení míry nezaměstnanosti prostřednictvím růstu vládních výdajů, soukromé spotřeby a investic.¹⁵ Negativním efektem ale obvykle bývá zvýšení cenové hladiny – inflace. Naopak fiskální restrikce působí v době tzv. přehřívání ekonomiky, kdy se vláda snaží snížit tempo růstu HDP i za cenu zvýšení nezaměstnanosti.¹⁶

1.2 Rozpočtová politika

Rozpočtová politika (RP) je jedním z druhů veřejné neboli vládní politiky, která funguje na principu získávání veřejných zdrojů (příjmová stránka RP) a financování veřejných statků z veřejných rozpočtů (výdajová stránka RP). O tom, jakou velikost a strukturu bude rozpočet mít, rozhodují programové cíle a politická orientace vlády. Rozpočet by také měl poskytovat informace o tom, jaké cíle vláda uskutečnila, kolik na ně vynaložila prostředků, a z jaké části byly úspěšné. Rozpočet lze tedy brát jako nástroj ke kontrole efektivnosti a účinnosti veřejných politik.

Státní rozpočet je sestavován na krátké období, tj. na jeden daný rok a musí být schválen příslušnými státními orgány. Většinou je prvně navržen ministerstvem financí, dále putuje návrh k vládě, která ho poté postoupí parlamentu, který ho buď schválí, nebo navrhne další změny k přepracování. Rozpočet je možno sestavit ve třech podobách, a to buď přebytkový, vyrovnaný nebo deficitní. U přebytkového je objem příjmů větší než u výdajů, u deficitního je to naopak a vyrovnaný má pak všechny výdaje kryty svými příjmy.¹⁷

1.2.1 Rozpočtový deficit

Deficit nebo jinými slovy také saldo rozpočtu vzniká v momentě nevyrovnanosti státních příjmů a výdajů. Je obvyklé, že tento nesoulad nastane i v průběhu roku, jelikož tok peněz podléhá nepravidelnostem. Nicméně deficit na konci rozpočtového roku má

---

¹⁵ Konkrétně se jedná opět o snížení daňové zátěže, zvýšení transferů či dotací podnikům. Vládními výdaji, jako přímého vládního působení na ekonomiku, rozumíme například investice do infrastruktury, vzdělání apod.

¹⁶ Tomáš Pavelka, *Makroekonomie* (Praha, MELANDRIUM, 2007), 228-231.

¹⁷ Maatyová et al., *Veřejné finance v teorii a praxi*, 167-170.

zásadní význam ve státním hospodaření a představuje tak krátkodobou fiskální nerovnováhu.

Chceme-li zkoumat příčiny vzniku deficitu, je důležité ho rozdělit na dvě složky – na aktivní a pasivní. Pasivní deficit vzniká tehdy, když nezávisle na vládních rozhodnutích dojde k poklesu příjmů či zvýšení státních výdajů. Důvodem pro takovou změnu může být hospodářský pokles, nižší spotřeba ekonomických subjektů, rostoucí úrok z veřejného dluhu nebo mimořádné události, které vyžadují předem neplánované výdaje (přírodní katastrofa, válečný konflikt, havárie apod.). Tudíž tyto příčiny můžeme popsat jako náhodné, nepůsobící trvale. Oproti tomu aktivní rozpočtový deficit vzniká na základě takových rozhodnutí vlády, které vedou opět ke zvýšení výdajů nebo snížení příjmů. Sem můžeme zařadit expanzivní fiskální politiku realizovanou prostřednictvím zvýšení veřejných výdajů či snižováním daňové zátěže. Také vládní populismus hraje velkou roli, zejména před volbami, kdy političtí činitelé zvyšují výdaje za účelem nalákání potenciačních voličů např. zvýšením sociálních transferů. V neposlední řadě pak také jednou z příčin může být snaha rozložit následky větších výdajů, jako jsou investice do dálniční či železniční sítě na více let, jelikož uživateli budou i budoucí generace.¹⁸

Vzhledem k tomu, že v ekonomické teorii existuje několik přístupů, jejich pohled na rozpočtový deficit se liší. Nicméně v rámci fiskální politiky někteří ekonomové připouští, že v krátkém období ho lze akceptovat. Dlouhodobá fiskální nerovnováha je ale považována za negativní, jelikož vede k růstu státního dluhu, který do budoucna způsobuje další nerovnováhu. Je důležité si uvědomit, že aby vůbec mohla vláda sestavit deficitní rozpočet, musejí existovat alternativní možnosti krytí. Lze ho krytí třemi způsoby. Tím prvním je dluhové krytí, kdy si vláda půjčuje peníze od domácích či zahraničních subjektů prostřednictvím prodeje státních dluhopisů.¹⁹ Druhou možností financování je úvěr od centrální banky, která buď přímo vládě poskytne úvěr, nebo skoupí emitované dluhopisy na prvotní aukci. Tento způsob je avšak v řadě evropských zemí zákonem omezen či dokonce zakázán (např. v ČR). Posledním způsobem krytí jsou výnosy z privatizace neboli převedení státního majetku do soukromých rukou. Tento způsob je ale velmi omezený a využívá se jednorázově.²⁰

---

¹⁸ Maatyová et al., *Veřejné finance v teorii a praxi*, 185.

¹⁹ V případě půjčky v cizí měně a následné splátky do zahraničí (externalizace dluhu) je důležité počítat s potenciaálním kurzovým rizikem.

²⁰ Autorský kolektiv, *Problémy optimalizace rozpočtové a fiskální politiky*, 87-88.

1.2.2 Veřejný dluh

Pravděpodobně nejpřesnější definicí veřejného dluhu je souhrn všech pohledávek ekonomických subjektů vůči státu nehledě na to, jak tyto závazky vznikly. Je důležité určit, které prvky tento pojem zahrnuje. Součástí veřejného dluhu je dluh centrální vlády či jinak státní dluh, dluh místní správy a samosprávy (dluhy krajů a obcí) a dále pak dluhy parařiskálních fondů jako například Fond zdravotního pojištění. Pro výpočet velikosti veřejného dluhu a také pro získání dat důležitých ke kontrole plnění konvergenčních kritérií se používá metodika statistického úřadu Evropské unie ESA 95. Ta funguje na akruálním principu, jinými slovy, že zachycuje všechny operace daného fiskálního roku bez ohledu na to, jestli byla provedena finanční transakce, tudíž se zde nevyskytuje přímá spojitost s příjmy, výdaji a hospodářským výsledkem. Na její používání v jednotlivých státech EU dohlíží Eurostat, v rámci země provádí kontrolu národní statistický úřad. Dokumenty obsahující informace o hospodaření vládního sektoru musí být předkládané orgánům EU právě v metodice ESA 95.²¹

I když ve všech státech Evropské unie tvořil v roce 2014 státní dluh největší část dluhu veřejného, je nepřesné tvrdit, že je to způsobené pouze nevyrovnaností rozpočtů.²² Navýšení dluhu může být zapříčiněno kurzovými výkyvy v souvislosti s vládními obligacemi drženými zahraničními subjekty, či když vláda převezme finanční závazky jiných ekonomických subjektů. V ekonomické praxi se odlišují dva termíny, a to hrubý a čistý veřejný dluh. V mezinárodních statistikách je používán právě pojem hrubý dluh, který vyjadřuje celkový souhrn všech státních závazků, kdežto čistý dluh se rovná závazkům snížených o pohledávky státu.²³ Veřejný dluh se obvykle vyjadřuje v poměru mezi celkovým dluhem a hrubým domácím produktem, jelikož absolutní číslo má malou vypovídací hodnotu. Z takového poměru lze vyčíst rozsah zadlužení a potencionální riziko.²⁴

Jak už bylo zmíněno výše, při vzniku rozpočtového deficitu musí vláda najít způsob, kterým ho bude financovat. Nejčastější cestou je právě dluhové řešení, které ale

---

²¹ „Metodiky ESA 95, GFS 1986 a GFS 2001“, Ministerstvo financí České republiky <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/metodiky/2012/metodiky-esa-95-gfs-1986-a-gfs-2001-9577> (staženo 15.6.2017)

²² „Structure of government debt“, Eurostat http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:General_government_gross_debt_by_subsector,_percentage_of_total_gross_debt,_non-consolidated_between_subsectors,_2014.png (staženo 23.4.2016)

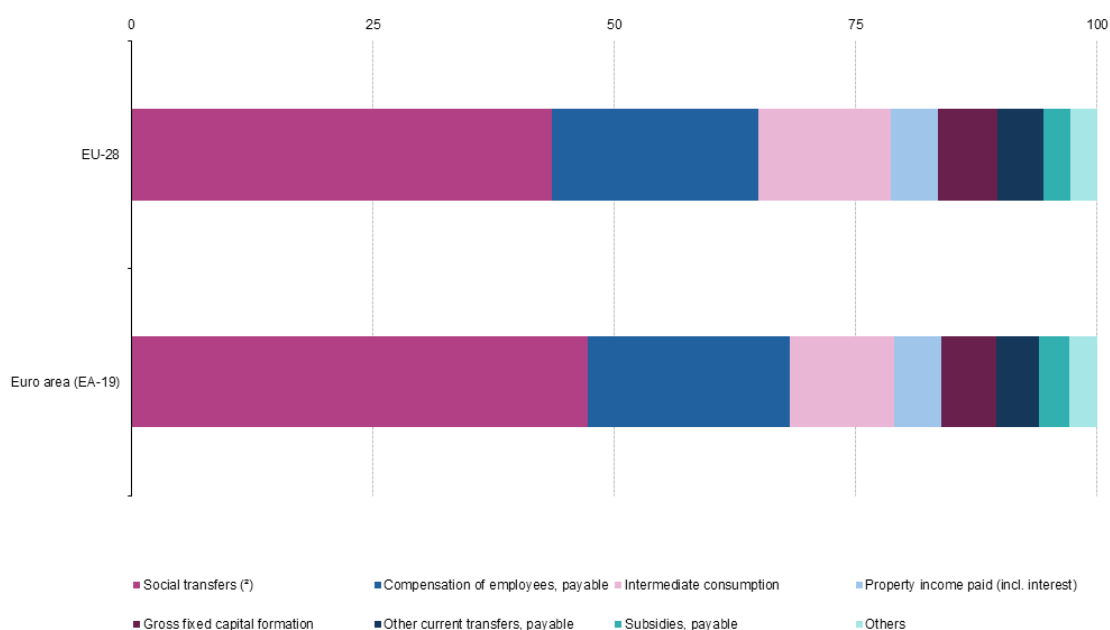
²³ Maatyová et al., *Veřejné finance v teorii a praxi*, 189.

²⁴ Beck, *Staatsverschuldung*, s.10-14.

s sebou nese břemeno v podobě hrazení úroků ekonomickým subjektům. Čím vyšší je státní dluh, tím vyšší jsou i úroky, které jsou součástí rozpočtových výdajů. Zvyšující se výdaje pak přispívají k perzistenci budoucích deficitů, které vládu znovu nutí uchýlit se k dluhovému krytí. Stát se tak nachází v tak zvané dluhové pasti, kdy je schopen vyrovnaností rozpočtů dosáhnout krátkodobé fiskální rovnováhy, ale nezabrání dalšímu prohlubování veřejného dluhu. Z hlediska makroekonomického můžeme pozorovat souvislost mezi veřejným dluhem a vznikem finanční krize. Více než výše dluhu ale rozhoduje jeho míra externalizace, jinými slovy, z jaké části je dluh držen rezidenty dané země a zahraničními subjekty. Nepochybně ale přináší silné redistribuční důsledky ve směru od daňových poplatníků k držitelům vládních obligací, protože stát je zavázán ze svých příjmů platit úroky.²⁵

Graf č. 1: Skladba celkových výdajů v EU a eurozóně 2015

(*) Data extracted on 21.04.2016.

(*) Social benefits other than social transfers in kind and social transfers in kind — purchased market production.
Source: Eurostat (online data code: gov_10a_main)

Zdroj: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/f/fb/Composition_of_total_expenditure%2C_2015_%28%C2%B9%29_%28%25_of_total_expenditure%29_YB16_II.png (staženo 15.6.2017)

Jak můžeme v grafu vidět, nezanedbatelnou částí vládních výdajů států Evropské Unie a eurozóny (označena světle modrou barvou), tvoří část právě týkající se splácení

²⁵ Dvořák, *Veřejné finance*, 126-132.

úroků z emitovaných dluhopisů. V roce 2015 připadlo průměrně v 28 státech EU na úroky 4,8 % vládních příjmů, v 19 státech eurozóny pak 5,0 %.²⁶

Problematiku veřejného dluhu lze řešit několika způsoby, nikoliv ale v krátkém období. Buď se v důsledku exogenních faktorů sníží sám bez vládní pomoci tím, pokud tempo ekonomického růstu bude větší než reálná úroková sazba z veřejného dluhu či vlivem inflace dojde k redukci jeho reálné hodnoty.²⁷ Aktivním vládním zásahem proti dalšímu zadlužování může být zejména sestavování vyrovnaných či přebytkových rozpočtů či využití výnosů z privatizace. Nicméně tyto zásahy jsou doprovázeny několika překážkami, jako je krátký vládní horizont, tlaky ze strany lobbyistických skupin nebo nákladnost alternativních řešení spojená s politickou nevolí.²⁸

2. Zákon „Schuldenbremse“

Tato část mé bakalářské práce se bude zabývat již konkrétně německou dluhovou brzdou tzv. „Schuldenbremse“, která byla přijata jako ústavní zákon do tak zvaného Základního zákona (Grundgesetz) v roce 2009. V následujících kapitolách bych chtěla krátce nastínit historický vývoj zadlužení Německa, které představuje jeden z hlavních důvodů pro přijetí zákona a další příčiny, které zde hrály roli. Poté se budu věnovat procesu projednávání a schvalování, interpretaci zákonů vztahující se k dluhové brzdě a jejích mechanismů.

Inspirací se pro Německo stala švýcarská dluhová brzda, která byla schválena parlamentem i referendem v roce 2001. Principiálně se od té německé liší tím, že není striktně dáno, že rozpočty musí být každoročně vyrovnané. Jedná se spíše o to, aby v průběhu času byly příjmy a výdaje v rovnováze, to znamená, že pokud výdaje jeden rok překročí stanovený limit, v dalších letech musí být kompenzován z úspor. Hranice vládních výdajů je odhadována v závislosti na předpokládaných příjmech podle ekonomické situace. Mezi lety 2005 a 2012 se tímto způsobem podařilo švýcarské vládě docílit stabilní finanční politiky a zredukovat státní dluh o 18 miliard franků^{29 30}

---

²⁶ „Government financial Statistics“, Eurostat
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government_finance_statistics/cs (staženo 15.6..2017)

²⁷ Také samotní věřitelé mohou odpustit část dluhu a snížit tak objem dluhu veřejného. Převážně se ale jedná o prominutí vzniklých úroků.

²⁸ Dvořák, *Veřejné finance*, 139-143.

²⁹ 3 Kapitel: Finanzordnung, Art. 126 Haushaltsführung

<https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19995395/index.html#a126> (staženo 15.8.2016)

³⁰ „Bundesrat zieht positive Bilanz nach 10 Jahren Schuldenbremse“, Der Bundesrat
<https://www.news.admin.ch/newsd/message/attachments/32883.pdf> (staženo 15.8.2016)

2.1 Historický vývoj zadlužení SRN

Spolková republika Německo je v současné době největší ekonomikou v Evropě. V roce 2015 tvořil hrubý domácí produkt 3,35 bilionů dolarů (3,026 bilionů eur)³¹, čímž se zařadil na čtvrtou příčku ve světě.³² Jeho ekonomická síla spočívá ve velmi rozvinutém průmyslovém sektoru, a to zejména v automobilovém, strojírenském, elektrotechnickém či chemickém navzdory nedostatku nerostných surovin, které musí dovážet. Primér nehraje v Německu zásadní roli na rozdíl od terciéru, nicméně je v mnoha ohledech soběstačný. Mimoto vykazuje Německo dlouhodobě kladnou platební bilanci. Jinými slovy, že hodnota exportu převažuje hodnotu importu, což je pro ekonomiku pozitivní stav.³³

Pokud se budeme bavit o historii státního zadlužení, Německo v poválečném období nebylo téměř zadluženo, a to zejména vlivem měnové reformy z roku 1957 a obecného zákona o odstranění následků války z téhož roku. Od poloviny šedesátých let začalo Německo uplatňovat anticyklickou finanční politiku, v rámci které začalo přijímat úvěry, a ačkoliv se dluh zvyšoval do poloviny sedmdesátých let, nebyl nárůst rapidní.³⁴ Od roku 1950 do roku 1974 se dluh zvýšil přibližně o 87,8 miliard eur. Změna nastává mezi lety 1974 a 1975, kdy roční nárůst tvořil najednou 32,64 miliard eur.³⁵ Možných příčin mohlo být více, konkrétně pak konec Brettonwoodského systému v roce 1971 či ropný šok v roce 1973, které pro německou ekonomiku znamenaly zpomalení, úpadek ve formě vyšší nezaměstnanosti a inflaci.³⁶ V neposlední řadě byl v roce 1973 zveřejněn první plán na výstavbu infrastruktury (Bundesverkehrswegeplan),

---

³¹ „Bruttoinlandsprodukt 2015 für Deutschland“ Statistisches Bundesamt
https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressekonferenzen/2016/BIP2015/Pressebrochure_BIP2015.pdf?__blob=publicationFile (staženo 14.8.2016)

³² GDP (current US\$)
<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> (staženo 11.8.2016)

³³ „Außenhandel“, Statistisches Bundesamt
<https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/Indikatoren/LangeReihen/Aussenhandel/lrahl01.html;jsessionid=CEF42E077C3891ACE9D2A8A40F6EC749.cae1> (staženo 13.8.2016)

³⁴ Petr Mlsna, Zdravé veřejné finance z pohledu ústavněprávní komparistiky, in: *Finanční ústava*, ed. Vojtěch Šimíček. (Brno: Masarykova univerzita, 2013) 120.

³⁵ „Höhe der Schulden des Öffentlichen Gesamthaushalts in Deutschland von 1950 bis 2015“, Statistisches Bundesamt
<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/4773/umfrage/schulden-des-oeffentlichen-gesamthaushalts-seit-1950/> (staženo 13.8.2016)

³⁶ Systém pevných, ale přizpůsobitelných kurzů neboli brettonwoodský měnový systém, kde dominantní postavení měl americký dolar (USD), který byl v paritě 35 USD za jednu trojskou unci.

„Brettonwoodský řád“
<http://www.zavedenieura.cz/cs/euro/historie-eura/brettonwoodsky-rad> (staženo 14.8.2016)

který se týkal jak železnic, rychlostních silnic, tak letišť i vodních cest. Výše investice v období mezi lety 1973 a 1975 představovala 38,2 miliard německých marek.³⁷

Rychlost zadlužování se od této doby velmi zrychlila. Další příčinou obrovského nárůstu byl pád komunistického režimu v Německé demokratické republice roku 1989 a následné sjednocení obou zemí o rok později. Znovusjednocení s sebou přineslo velmi vysoké náklady, které několikanásobně překročily ty plánované a konečná suma se podle odhadů do roku 2009 mohla vyšplhat až na 2 biliony eur.³⁸ V roce 2010 dosahoval státní dluh nejvyšší hodnoty od vzniku Spolkové republiky, a to 81 % hrubého domácího produktu, nicméně od roku 2012 státní dluh trvale klesá. V roce 2016 činil státní dluh 2,140 bilionů eur, jehož podíl na hrubém domácím produktu byl tvořen 68,3 procenty.³⁹ Je důležité také zmínit, že Německo jako jeden ze členských států eurozóny musel při vstupu do ní splňovat tak zvaná Maastrichtská neboli konvergenční kritéria. Právě jedním z nich je takové, které říká, že podíl veřejného dluhu na HDP nesmí překročit hranici 60 %. Ačkoliv Německo již tuto podmínku nesplňuje několik let, uvnitř eurozóny nepředstavuje výjimku, průměrný veřejný dluh k HDP byl totiž v roce 2016 89,3 %.⁴⁰

V minulosti byly v Německu realizovány různé regulace veřejných financí, které se poté v průběhu času měnily. K prvnímu zásadnímu obratu v rozpočtové politice došlo v druhé polovině 60. let, kdy v důsledku recese v letech 1966 a 1967 převládal názor, že účelem veřejných rozpočtů nemá být pouze pokrytí určitých potřeb, ale současně by měly také mít vliv na ekonomický vývoj. Etablovala se anticyklická fiskální politika, v rámci které veřejné finance a přijímání úvěrů představovaly nástroje sloužící aktivní hospodářské politice. V roce 1967 došlo ke schválení zákona tzv. Stabilitäts- und Wachstumsgesetz, který si kladl za cíl celohospodářskou stabilitu, jež se vyznačovala čtyřmi základními body – vysoká zaměstnanost, stabilní cenová hladina, zahraničněobchodní rovnováha při stálém a přiměřeném hospodářském růstu. S tímto zákonem bylo také poprvé zavedeno střednědobé finanční plánování státu, které mělo

---

³⁷ „Deutscher Bundestag, Bundesverkehrswegeplan, 1. Stufe, str.132“

<http://dipbt.bundestag.de/doc/btd/07/010/0701045.pdf> (staženo 14.8.2016)

³⁸ „100 Milliarden Euro fließen pro Jahr in den Osten“, Welt

<http://www.welt.de/wirtschaft/article4363237/100-Milliarden-Euro-fliesen-pro-Jahr-in-den-Osten.html> (staženo 14.8.2016)

³⁹ V porovnání s jinými státy eurozóny se Německo nachází pod průměrem a pomalu se blíží 60% hranici stanovenou v rámci konvergenčních kritérií. Například řecký státní dluh byl v roce 2016 179 % HDP, portugalský 130,4 % nebo v Itálii činil 132,6 % HDP.

⁴⁰ „General government gross debt – annual data“, Eurostat

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teina225&plugin=1> (staženo 14.8.2016)

příspěť ke konsolidaci přerozdělování daní.⁴¹ Dále bylo zakotveno v Základním zákoně tzv. zlaté pravidlo („Goldene Regel“), s nímž byl povolen nárůst zadlužení ve výši hrubých investic. V rámci výjimečné situace se stát navíc může zadlužit za cenu celohospodářské rovnováhy. V průběhu času bylo toto, částečně modifikované ustanovení začleněno i do zemských ústav. V roce 1969 byl zakotven v Základním zákoně zákon o zásadách rozpočtu („Haushaltsgrundsatzgesetz“, zkráceně „HGrG“) upravující rozpočtové právo, se kterým byly sjednoceny zásady pro rozpočtové hospodaření státu a spolkových zemí.⁴² V roce 1997 byl schválen tzv. Haushaltsrechts-Fortentwicklungsgesetz, který ho novelizoval a důležitými body byly zvýšení flexibility rozpočtového hospodaření nebo zavedení nového informačního systému pro přehlednější výsledky hospodaření podniků. Právě třetí novelou „HGrG“ byla dluhová brzda z roku 2009.⁴³

2.2. Příčiny přijetí dluhové brzdy

Už před světovou finanční krizí v roce 2008 se začalo v Německu diskutovat o tak zvané dluhové brzdě. V této době se již státní dluh pohyboval okolo 66 % HDP, tedy nad povolenou hranici, a do dvou let stoupl ještě o dalších 17 %. V závislosti na tomto trendu značně rostlo zatížení veřejných kas splácením dluhů s úroky.⁴⁴ Nicméně s příchodem finanční krize a jejími následky tato debata ještě více zintenzívněla. Bavíme-li se o evropských státech, nebyly zasaženy pouze státy eurozóny, nýbrž i státy mimo ni v důsledku provázanosti ekonomik a v důsledku neodpovědné fiskální politiky, vyznačující se stálými deficity rozpočtů a vysokým zadlužením státu. V zasažených zemích se krize nejprve projevila nedostatkem peněžních prostředků na krytí vládních výdajů. Prvním státem, ve kterém se finanční krize projevila ve velkém měřítku, bylo Řecko, jehož nepříznivá situace donutila evropské unijní orgány jednat a přijmout nezbytná opatření, která budou jakýmsi plánem, jak zasáhnout proti dalším

---

⁴¹ „Das System der öffentlichen Finanzen“ Bundesministerium der Finanzen http://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Oeffentliche_Finanzen/Bundeshaushalt/Haushaltsrecht_und_Haushaltssystematik/das-system-der-oeffentlichen-haushalte-anl.pdf?__blob=publicationFile&v=4 (staženo 16.6.2017)

⁴² Kastrop et al., Die neuen Schuldenregeln im Grundgesetz, 23-25.

⁴³ Herbert Wiesner, Antonius Westermeier, *Das staatliche Haushalts-, Kassen- und Rechnungswesen* (Heidelberg: R.v.Decker, 2012) 5.

⁴⁴ „Konzept und Herausforderungen der Schuldenbremse“, Bundeszentrale für politische Bildung <http://www.bpb.de/apuz/126016/konzept-und-herausforderungen-der-schuldenbremse?p=all> (staženo 17.8.2016)

nepředvídaným finančním či ekonomickým krizím a jejím negativním důsledkům.⁴⁵ Dalšími státy, které se ocitly ve vážných problémech, byly Irsko, Portugalsko a Španělsko. Ačkoliv příčiny vypuknutí krize se v jednotlivých státech částečně lišily, jejich společným znakem bylo značné zadlužení. Veřejný dluh tvořil v roce 2010 v Irsku 86,3 % HDP, v Portugalsku 96,2 % a ve Španělsku 60,1 %.⁴⁶ Lze tedy vidět spojitost mezi vysokým zadlužením a vyšší pravděpodobností vypuknutí krize zejména v důsledku vypisování stále vyšších úroků na státní dluhopisy.

V souvislosti s jednáními o prevenci proti obdobným situacím se ukázalo, že stávající pravidla dohody „Pakt stability a růstu“ určené pro státy eurozóny téměř nikdo nedodrží, a tudíž byly po summitu v roce 2011 zpřísněny. Na země, které hospodaří s deficitem větším než 3 % HDP nebo které mají vyšší dluh než 60 % HDP a nebudou snižovat své zadlužení sestavováním přebytkových rozpočtů (nejméně o 5 % HDP ročně), budou uvaleny sankce. Dále se sjednalo zřízení Evropského stabilizačního mechanismu (ESM), který má sloužit jako krizový fond disponující prostředky na záchranu zemí v krizi. Na konci roku 2011 bylo vydáno prohlášení hlav států a předsedů vlád eurozóny, v němž bylo ustanoveno, aby byla přijata nová fiskální úmluva, byla posílena koordinace hospodářských politik, také díky nově vytvořenému konceptu evropského semestru,⁴⁷ a současně aby byly dále zdokonalovány stabilizační nástroje. Navíc vyzvali i ostatní státy EU, aby se podílely na konsolidaci jak hospodářské a měnové unie, tak i celé Evropské unie.⁴⁸

2. března 2012 byla členskými státy EU, s výjimkou Spojeného království a České republiky, přijata Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě hospodářské a měnové unie, jinak nazývaná také jako fiskální pakt, jež si klade za cíl posílit rozpočtovou disciplínu a stabilizovat tak veřejné finance v rámci EU. Je zde stanoveno, že země by měly každoročně sestavovat přebytkové nebo vyrovnané rozpočty se strukturálním deficitem nepřekračující 0,5 % HDP, pro státy, které mají veřejný dluh nižší než 60 %

---

⁴⁵ Jana Reschová, Jaká ústava? Fiskální? in: *Finanční ústava*, ed. Vojtěch Šimíček. (Brno: Masarykova univerzita, 2013) 142-143.

⁴⁶ „General government gross debt – annual data“, (staženo 18.6.2017)

⁴⁷ V návaznosti na finanční krizi byl vytvořen tzv. evropský semestr neboli cyklus koordinace hospodářských a fiskálních politik uvnitř EU. V rámci semestru analyzuje Komise plány makroekonomických, rozpočtových a strukturálních reforem a vydává zpět doporučení jednotlivým členským státům, které navíc přispívají k realizaci cílů strategie EU.

„Evropský semestr“, Evropská komise

http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/index_cs.htm (staženo 19.6.2017)

⁴⁸ Mlsna, Zdravé veřejné finance, 124-126.

HDP, je povolen jednorozhodný deficit.⁴⁹ Podmínkou pro vstup v platnost byla ratifikace nejméně 12 zemí eurozóny, jejichž povinností je pak začlenit tato pravidla do svých národních legislativ do jednoho roku od vstupu smlouvy v platnost.⁵⁰ Země, nacházející se mimo eurozónu, jež smlouvu ratifikovaly, přijaly buď jen některá ustanovení nebo je budou aplikovat až po přijetí eura.⁵¹

V posledních letech inklinovaly evropské země k zakotvení dluhových brzd v národních legislativách. Opomeneme-li polskou dluhovou brzdu již z roku 1997, jež nepovoluje zadlužení překračující tři pětiny HDP, a švýcarskou z roku 2001, v rámci které je povinností státu mít veřejné příjmy a výdaje v rovnováze, a vznikne-li deficit, musí být v následujících letech vyrovnán, lze vidět podstatný vývoj. V Itálii byla v roce 2011 schválena radikální úsporná opatření v návaznosti na velmi vysoké rozpočtové schodky, která nabyla účinnosti 2014. Španělsko též zakotvilo v roce 2011 v ústavě opatření, která budou aplikována, přesáhne-li veřejný dluh hraniční hodnotu 60 % HDP. Maďarsko si s novou ústavou přijatou 2011 ustanovilo, že stát si nesmí vzít úvěr, v důsledku kterého by státní dluh překročil hodnotu HDP předchozího kalendářního roku. Na Slovensku byl v roce 2011 přijat ústavní zákon o rozpočtové odpovědnosti, jež stanovuje limit dluhu veřejné správy 50 % HDP (v přechodném období do konce roku 2017 60 % HDP). Součástí tohoto zákona je vymezení úrovně dluhu, ke kterým se vážou různá opatření např. přijetí vyrovnaného státního rozpočtu.⁵² Také v České republice byl v roce 2012 schválen návrh zákona o rozpočtové odpovědnosti, podobně jako u slovenského zákona byla stanovena hranice veřejného dluhu 60 % HDP a dále úsporná opatření v přesně vymezených intervalech dluhu.⁵³

Hlavním argumentem pro schválení zákona bylo tedy to, že vláda je zavázána, aby sestavováním každoročních vyrovnaných či přebytkových rozpočtů zastavila či

---

⁴⁹ Ludmila Štěrbová a kolektiv, *Mezinárodní obchod ve 21. století* (Praha: Grada Publishing, a.s., 2013) 217.

⁵⁰ Tuto smlouvu ratifikovalo před 1.1. 2013 Německo, Francie, Španělsko, Portugalsko, Rakousko, Slovinsko, Finsko, Irsko, Slovensko, Řecko, Itálie, Kypr. Mimo eurozónu pak Litva, Lotyšsko, Dánsko a Rumunsko.

⁵¹ „Informace o vstupu v platnost Smlouvy o stabilitě, koordinaci a správě hospodářské a měnové unie“, Ministerstvo financí ČR, <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/aktuality/2013/informace-o-vstupu-v-platnost-smlouvy-o-11076> (staženo 19.6.2017)

⁵² Pavel Holländer, *Finanční ústava aneb defenzivní konstitucionalismus současné doby* in: *Finanční ústava*, ed. Vojtěch Šimíček. (Brno: Masarykova univerzita, 2013) 44-45.

⁵³ 17. ledna 2017 byl schválen zákon o pravidlech rozpočtové odpovědnosti, v němž je řečeno, že pokud zadlužení veřejných rozpočtů překročí hranici 55 % HDP, je nezbytné, aby vláda a další kompetentní instituce přijaly nápravná opatření.

„Sněmovna přehlasovala veto Senátu a schválila zákon o rozpočtové odpovědnosti. Senátoři se chtějí obrátit na Ústavní soud“ *Hospodářské noviny*
<https://domaci.ihned.cz/c1-65590490-snemovna-prehlasovala-veto-senatu-a-schvalila-zakon-o-rozpocetove-odpovednosti-senatori-se-chteji-obratit-na-ustavni-soud> (staženo 20.6.2017)

dokonce zredukovala zadlužení jak na spolkové, tak i na zemské úrovni, a v důsledku toho tak nezatěžovala dluhovým břemenem budoucí generace a poskytla jim tak svobodu v jejich rozhodování. S tím souvisí pojem princip mezigenerační solidarity, původně odvozený od koncepce udržitelného rozvoje vztahující se na ochranu životního prostředí, který se objevuje zejména v posledních letech v mnoha diskuzích, jak politických, tak vědeckých či společenských, nicméně zde je podstatný princip mezigenerační solidarity ve vztahu ke státnímu zadlužení. Základní myšlenkou je, aby současné generace svým jednáním, v tomto případě vytvářením nadměrných dluhů, neohrozily životní úroveň generací budoucích, které se nemůžou podílet na nynějších rozhodnutích, tudíž za ně v tomto slova smyslu nesou odpovědnost.⁵⁴ Dalším z řady argumentů byl ten, že prostor ekonomických a zejména politických aktérů bude omezen, to znamená žádné další objemné zadlužování z důvodu financování (politických) programů, které by sloužily k vyrovnávání ekonomických propadů a nepochybně také k oslovení potencionálních voličů.⁵⁵

2.3 Projednávání a schválení zákona

Již na počátku roku 2009 započala jednání mezi spolkovými zeměmi a federální komisí (Föderalismuskommission II) o dluhové brzdě jako opatření proti novému zadlužování Německa. Tato druhá federální komise byla zřízena v březnu roku 2007 na návrh stran CDU/CSU, SPD a FDP, jejímž úkolem bylo vypracovat návrhy na modernizaci finančních vztahů mezi státem a spolkovými zeměmi. Důraz byl kladen především na opatření pro prevenci do budoucna, vytvoření systému včasného varování při vyvstávajících rozpočtových krizích a přesné stanovení kritérií pro zadlužení. Výsledkem práce federální komise měla být zvýšená efektivita veřejné správy, redukce byrokracie a zejména posílení vzájemné spolupráce. V březnu 2009 komise představila vypracovaný soubor opatření, ze kterých dnes vychází zákon o dluhové brzdě.⁵⁶

Se souhlasem změny Základního zákona by se stát zavázal k tomu, že od roku 2016 by se směl zadlužit pouze do výše 0,35 % hrubého domácího produktu každý rok, oproti tomu by spolkové země měly mít od roku 2020 vyrovnané rozpočty bez

---

⁵⁴ Thomas Haupt, *Generationengerechtigkeit in Deutschland: Eine Analyse mit Hilfe des Generational-Accounting-Ansatzes* (Hamburg: Diplomica Verlag, 2004) 2-11.

⁵⁵ „Die Schuldenbremse und ihre gesellschaftliche Auswirkungen“, Bundeszentrale für politische Bildung <https://www.bpb.de/dialog/netzdebatte/209758/die-schuldenbremse-und-ihre-gesellschaftlichen-auswirkungen> (staženo 17.8.2016)

⁵⁶ „Föderalismusreform II, Modernisierung der Bund-Länder-Finanzbeziehungen“, Bundesrat <http://www.bundesrat.de/DE/plenum/themen/foekoII/foekoII.html> (staženo 18.8.2016)

jakéhokoliv dalšího čerpání úvěrů. Aby bylo dosaženo stanoveného cíle, získala vláda pětileté přechodné období (od roku 2011 do roku 2016) přizpůsobit se schváleným podmínkám. V zákoně jsou pak také specifikovány výjimky, při kterých toto opatření lze porušit. Jednalo by se o nouzové případy, jako jsou přírodní katastrofy nebo hospodářské krize.⁵⁷

Za první zásadní moment ve vyjednávání tohoto zákona můžeme považovat 12. února 2009, kdy se většina spolkových zemí vyjádřila kladně, nicméně pět z nich – Berlín, Brémy, Sársko, Sasko-Anhaltsko a Šlesvicko-Holštýnsko s návrhem nesouhlasily. I přes nesouhlas byla těmto zemím schválena každoroční peněžní pomoc tzv. (Konsolidierungshilfe) jako kompromis ve výši 800 milionů eur mezi lety 2011 a 2019. Největším příjemcem jsou Brémy s pomocí 300 milionů eur, dále pak Sársko obdrží 260 milionů eur a zbylé tři země mají přislíbených 80 miliard eur každý rok.⁵⁸ Po březnovém projednávání a sjednaných úpravách postoupil návrh zákona parlamentu. V pátek 29. května 2009 se konalo hlasování o dluhové brzdě jakožto součást Základního zákona. Aby mohl ústavní zákon postoupit dále do Spolkové rady, byla potřeba 408 hlasů z možných 622. Nakonec se pozitivně vyjádřilo 418 poslanců, 109 poslanců ze stran Die Linke a Die Grünen hlasovalo proti a 48 členů parlamentu z liberální strany FDP se zdrželo hlasování. Spolkové země, které byly pod vládou Sociálnědemokratické strany (SPD), se na jednu stranu vyslovily pro dluhové opatření, na druhou stranu však požadovaly oddálení platnosti zákona pro jednotlivé spolkové země. Roli mohl pro takovéto vyjádření hrát fakt, že v roce 2019 končí tzv. „Solidarpakt II“ neboli pakt mezi novými a starými spolkovými zeměmi, ve kterém zejména bývalé země NDR (pak také Severní Porýní – Falc či Porýní- Vestfálsko) přijímají od bohatších zemí finanční prostředky na vyrovnání rozdílů, jako jsou zastaralá infrastruktura, pomalejší ekonomický růst, ekologické zátěže vzniklé v minulosti nebo zaostávající sféra výzkumu a vývoje.⁵⁹ Je tedy možné, že vlády těchto spolkových zemí

---

⁵⁷ „Schuldenbremse im Grundgesetz verankert“, Die Welt
<http://www.welt.de/politik/article3914768/Schuldenbremse-im-Grundgesetz-verankert.html> (staženo 18.8.2016)

⁵⁸ „Schuldenbremse erhält Verfassungsrang“, Frankfurter Allgemeine Zeitung
<http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/grundgesetzanderung-schuldenbremse-erhaelt-verfassungsrang-1812587.html> (staženo 17.8.2016)

⁵⁹ „Solidarpakt II von 2005 bis 2019“, Die Beauftragte der Bundesregierung für die neuen Bundesländer
http://www.beauftragte-neue-laender.de/BNL/Navigation/DE/Themen/Bundesstaatliche_Solidaritaet/Bund_Laender_Finanzausgleich_und_Aufbau_Ost/Solidarpakt_II/solidarpakt_II.html (staženo 17.8.2016)

mají obavy, že nebudou v roce 2020 schopny sestavit vyrovnané rozpočty bez jakékoliv půjčky. Na rozdíl od toho levicová strana Die Linke tento návrh zákona zcela zamítla.⁶⁰

12. června 2009, kdy se konalo zasedání Spolkové rady, byl dvoutřetinovou většinou schválen návrh zákona, a tím bylo definitivně rozhodnuto o jeho ukotvení v Základním zákoně.⁶¹

2.4 Interpretace zákonů dluhové brzdy

Ústava či jinými slovy Základní zákon představuje základní státní řád, pro který je charakteristická nadřazenost nad ostatními zákony, a tím pádem stanovuje pravidla pro tvorbu zákonů a jejich vynucování orgány. Základními funkcemi jsou chránit lidská práva a svobody a určit základní organizaci státu. Německý Základní zákon (Grundgesetz) byl schválen 8. května 1949 jak parlamentní radou skládající se ze členů zemských parlamentů, tak i tehdejšími spojenci a je nejstarší ze všech ostatních německých právních norem. Skládá se ze tří hlavních částí – preambule, části základních práv a části organizační. Pokud je požadována změna či přidání zákona do ústavy, musí být tato modifikace v souladu s článkem 79⁶², který říká, že je nezbytné schválení návrhu zákona dvoutřetinovou většinou jak parlamentem, tak i Spolkovou radou. Říká také, že některá ustanovení jsou nezměnitelná, například základní spolupůsobení zemí v rámci legislativního procesu či články 1 a 20 vymezující právní závaznost dodržování lidských práv a základní principy jako jsou demokracie, právní či sociální stát.⁶³

Ke změně Základního zákona v souvislosti s reformou tzv. Föderalismusreform II došlo 29. června 2009 a vztahuje se k ní sedm článků. Články 104 b, 109 a 115 byly pozměněny a články 91 c, 91 d, 109a a 143d byly do ústavy nově přidány.⁶⁴

Článek s číslem 91 c přímo nestanovuje pravidla dluhové brzdy, nicméně souvisí s její praktickou realizací. „(1) *Bund und Länder können bei der Planung, der Errichtung und dem Betrieb der für ihre Aufgabenerfüllung benötigten*

---

⁶⁰ „Bundestag verabschiedet Schuldenbremse“, Deutsche Welle
<http://www.dw.com/de/bundestag-verabschiedet-schuldenbremse/a-4289646> (staženo 17.8.2016)

⁶¹ „Schuldenbremse jetzt im Grundgesetz“, Deutsche Welle
<http://www.dw.com/de/schuldenbremse-jetzt-im-grundgesetz/a-4320163> (staženo 18.8.2016)

⁶² „Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art. 79“
https://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_79.html (staženo 21.8.2016)

⁶³ „Grundgesetz“, Bundestag
<http://www.bundestag.de/bundestag/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz> (staženo 21.8.2016)

⁶⁴ „Gesetz zur Änderung des Grundgesetzes (Artikel 91c, 91d, 104b, 109, 109a, 115, 143d)“
<http://www.buzer.de/gesetz/8921/index.htm> (21.8.2016)

informationstechnischen Systeme zusammenwirken.“⁶⁵ V překladu tato první věta říká, že stát i spolkové země mohou spolupracovat při plánování, zřizování a provozu informačních systémů potřebných pro plnění jejich úkolů. V tomto duchu se nese i zbytek paragrafu, který rozvíjí pravidla pro stanovení technických a bezpečnostních norem v souladu s dohodou, že země se mohou domluvit na zřízení společných orgánů, a dále že stát je zodpovědný za výstavbu informační sítě, avšak země za síť komunikační.⁶⁶

Paragraf 91 d, obsahující pouze jednu větu, se vztahuje k výkonu veřejné správy a výsledkem by měla být vyšší výkonnost. Stanovuje totiž, že jednotlivé správní orgány jsou schopny zjistit svou produktivitu a prostřednictvím studie a jejich výsledků je porovná s ostatními orgány. Toto by mělo přispět k rychlejší diagnostice problému a jeho nápravě, a tím tak být co nejefektivnější.⁶⁷

Pokud se podíváme na znění článku 104 b, tak vidíme, že opět přímo neřeší dluhovou brzdu jako takovou. Zabývá se totiž tím, za jakých podmínek je dovoleno státu poskytnout finanční pomoc spolkovým zemím. Nicméně tento zákon byl modifikován o následující část, která ale pro dluhovou brzdu zásadní je: *„Abweichend von Satz 1 kann der Bund im Falle von Naturkatastrophen oder außergewöhnlichen Notsituationen, die sich der Kontrolle des Staates entziehen und die staatliche Finanzlage erheblich beeinträchtigen, auch ohne Gesetzgebungsbefugnisse Finanzhilfen gewähren.“*⁶⁸ Pro lepší pochopení je potřeba interpretovat větu 1, ke které se modifikace vztahuje. Mohou totiž existovat situace, ve kterých má stát pravomoc poskytnout finanční pomoc. Vymezeny jsou tu tři okolnosti, a to obrana proti narušení národohospodářské rovnováhy, vyrovnání rozdílného ekonomického potenciálu v rámci celé federace a podpora hospodářského růstu. Nově jsou do článku přidány ještě případy přírodních katastrof a jiných mimořádných událostí, které jsou mimo kontrolu státu a významně ovlivňují veřejné finance. Teprve tehdy může federální vláda finančně vypomocť i bez legislativní pravomoci.⁶⁹ Tato část je pro dluhovou brzdu velmi podstatná, jelikož jejím základem jsou vyrovnané státní příjmy a výdaje, a v těchto

---

⁶⁵ „Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art. 91 c“
https://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_91c.html (staženo 21.8.2016)

⁶⁶ Ibid. (staženo 21.8.2016)

⁶⁷ „Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art. 91 d“
https://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_91d.html (staženo 21.8.2016)

⁶⁸ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art. 104 b“
https://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_104b.html (staženo 21.8.2016)

⁶⁹ Ibid. (staženo 21.8.2016)

mimořádných případech je obtížné tuto rovnici dodržet. Na druhou stranu je důležité si stanovit, které situace jsou už mimořádné a které nikoliv, aby nedocházelo k jeho zneužívání.

Paragraf 109 ustanovuje jak pro stát, tak i pro jednotlivé spolkové země samostatnost a vzájemnou nezávislost v rámci své rozpočtové politiky. Stát i spolkové země jsou povinny dodržovat závazky Spolkové republiky a ze smlouvy Evropského společenství na základě článku 104. Každý ze zmíněných subjektů musí mít v zásadě vyrovnaný rozpočet, aniž by přijmul jakoukoliv finanční půjčku, nicméně mohou v případech neobvyklého vývoje konjunktury či mimořádných událostí ovlivňujících významně finanční situaci státu stanovit jiná pravidla, časová hranice splátky je zde přesně určena. Konkrétně pak s odkazem na článek číslo 115 je zde formulováno, že spolková vláda si může půjčit v maximální výši 0,35 % nominálního hrubého domácího produktu, zatímco spolkové země tuto možnost nemají. Dále je uvedeno, že prostřednictvím spolkového zákona, u kterého je vyžadován souhlas Spolkové rady, lze nastavit jednotné zásady pro stát i pro spolkové země, týkající se rozpočtového práva, rozpočtové politiky podmíněné konjunkturou či víceletého finančního plánování. Poslední část se věnuje postihům za neplnění závazků: „(3) *Sanktionsmaßnahmen der Europäischen Gemeinschaft im Zusammenhang mit den Bestimmungen in Artikel 104 des Vertrags zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft Einhaltung der Haushaltsdisziplin tragen Bund und Länder im Verhältnis 65 zu 35.*“⁷⁰ V případě nedodržení závazků uvedených v článku 104 smlouvy o založení Evropského společenství připadají sankce v poměru 65:35 pro stát a danou spolkovou zemi.⁷¹

Následující spolkový zákon 109a se zabývá prevencí krizových situací, které formuluje ve třech bodech, a sice se jedná o nepřetržitou kontrolu rozpočtového hospodaření na federální a spolkové úrovni prostřednictvím společného orgánu tzv. Stabilitätsrat, podmínky stanovující finanční tíseň a její postup a zásady, které se vztahují k vytvoření a realizaci sanačních programů zamezující těmto krizím.⁷²

V první části paragrafu 115 je po změně ustanoveno, že přijetí úvěrů a převzetí veškerých záruk, které by mohly vést k nadbytečným výdajům v budoucích fiskálních letech, vyžadují oprávnění ve formě spolkového zákona. Přeskočíme-li opakující se část

---

⁷⁰ „Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art. 109“
http://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_109.html (staženo 22.8.2016)

⁷¹ Ibid. (staženo 22.8.2016)

⁷² „Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art. 109a“
http://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_109a.html (staženo 22.8.2016)

o vyrovnanosti příjmů a výdajů a nepřekročení 0,35% hranice úvěru ve vztahu k nominálnímu HDP je dále uvedeno, že na kontrolním účtu jsou obsaženy všechny odchylky od povolené horní hranice; náklady, které překračují 1,5 % nominálního HDP jsou prisuzovány vývoji konjunktury. Obzvláště pak očištění příjmů a výdajů o finanční transakce, vyrovnání odchylek reálných úvěrů od standardní hranice, metoda pro výpočet horní hranice ročního netto příjmu z úvěrů s ohledem na vývoj konjunktury a kontrolu reguluje opět pouze spolkový zákon. V případě přírodních katastrof nebo mimořádných nouzových situací, které se zpravidla vymykají kontrole státu a jsou finančně nákladné, lze usnesením většiny Spolkové rady danou horní mez překročit. S tímto rozhodnutím je spjat splátkový kalendář, který je vypočítán na přiměřenou dobu.⁷³

Spíše organizačními věcmi se zabývá poslední nově přidaný článek dluhové brzdy 143d. Články 109 a 115 ve znění platném od 1. srpna 2009 jsou poprvé pro rozpočtový rok 2011 závazné; stávající úvěrové prostředky k 31. prosinci 2010 zůstávají pro již zřízené fondy nedotčeny. V období mezi 1. lednem 2011 a 31. prosincem 2019 se mohou spolkové země od ustanovení článku 109 odstavce 3 odchýlit, nicméně pro rozpočtový rok 2020 musí být již tato podmínka (věta 5) u všech zemských rozpočtů splněna. Pro stát platí odchylka od ustanovení článku 115, odstavce 2, věty 2 na značně kratší dobu, a to jen do konce roku 2015, od 1. ledna 2016 musí být tato podmínka splněna. Stát by měl začít se snižováním stávajícího deficitu už v rozpočtovém roce 2011.⁷⁴

Dále se druhý odstavec věnuje finanční pomoci spolkovým zemím. V období mezi lety 2011 a 2019 mohou vybrané země každoročně čerpat ze spolkového rozpočtu tzv. Konsolidierungshilfe v celkové výši 800 milionů eur, konkrétně pak připadá na Brémy 300, Sársko 260 a na Berlín, Sasko-Anhaltsko a Šlesvicko-Holštýnsko 80 milionů eur. Tato pomoc je poskytována na základě správní dohody dle ustanovení spolkového zákona se souhlasem Spolkové rady. Poskytnutí pomoci předpokládá kompletní odstranění deficitu do konce roku 2020, blíže určuje opět federální zákon se souhlasem Spolkové rady prostřednictvím správní dohody, především se jedná pak o každoroční kroky k odstranění deficitu, dozor nad snižováním deficitu prostřednictvím orgánu Stabilitätsrat a následky v případě neplnění těchto kroků. Současné poskytování

---

⁷³ „Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art. 115“
http://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_115.html (staženo 22.8.2016)

⁷⁴ „Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art. 143d“
http://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_143d.html (staženo 23.8.2016)

konsolidační pomoci a sanačních prostředků z důvodu krizové rozpočtové situace je vyloučeno.

Třetí odstavce stanovuje, že náklady vyplývající z poskytování finanční pomoci jsou v poměru 50:50 hrazeny státem a spolkovými zeměmi, v neposlední řadě z jejich podílu na dani z obratu. Bližší podrobnosti upravuje spolkový zákon vyžadující souhlas Spolkové rady.⁷⁵

2.4.1 Kontrolní konto

V článku 115 je uveden pojem kontrolní konto, který považují za nezbytný zde krátce vysvětlit. Dluhová brzda není omezena jen samotným sestavováním rozpočtu, nýbrž se rovněž zabývá srovnáním skutečné hodnoty NKA (Nettokreditaufnahme)⁷⁶ a její přípustěné maximální hodnoty. Důvodem, proč se takovéto odchylky zaznamenávají na kontrolní účet je to, že ekonomický vývoj neodpovídá předem stanovenému rozpočtovému plánu. Zvláštní kontrolní účet tak představuje jakousi virtuální paměť sloužící k revizi dluhové brzdy. V případě, že NKA nedosahuje horní hranice, dochází k zápisu kladnému, v obráceném případě k zápisu zápornému, v průběhu let se zde všechny tyto záznamy kumulují. Negativní saldo kontrolního účtu nesmí přesáhnout hranici 1,5 % HDP. Zaúčtování na kontrolní konto je provedeno poprvé k 1. březnu následujícího roku na základě předběžných výsledků ve vztahu k hospodářskému vývoji a s konečnou platností pak 1. září stejného roku.⁷⁷ Prostřednictvím zákona tzv. Fiskalvertragsumsetzungsgesetz bylo rozhodnuto, že stávající saldo bude k 31. prosinci 2015 z účtu vymazáno, aby nedošlo k jeho převedení do nově platného období počínající rokem 2016 a byla tak upevněna funkce dluhové brzdy.⁷⁸

2.4.2 Komponenty ekonomické (konjunkturální)

Účelem těchto komponentů je zohlednit změny příjmů a výdajů podmíněné vývojem konjunktury. Jelikož tyto změny determinují velikost prostoru pro NKA (jestliže bude přebytek rozpočtu žádoucí či nikoliv), jsou tyto komponenty nezbytné pro

⁷⁵ „Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art. 143d“

http://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_143d.html (staženo 23.8.2016)

⁷⁶ Nettokreditaufnahme je německý výraz označující rozdíl mezi nově přijatými úvěry a umořením starých úvěrů ve stejném období.

⁷⁷ „Kompendium zur Schuldenbremse des Bundes“, Bundesministerium der Finanzen, 19.

https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Oeffentliche_Finanzen/Schuldenbremse/kompendium-zur-schuldenbremse-des-bundes.pdf?__blob=publicationFile&v=9 (staženo 29.4.2017)

⁷⁸ „Kontrollkonto für die Haushaltsjahre 2011 und 2012“, Bundesministerium der Finanzen

http://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Oeffentliche_Finanzen/Schuldenbremse/2013-03-19-kontrollkonto-fuer-die-haushaltsjahre-2011-und-2012.html (staženo 29.4.2017)

její výpočet. Pouze prostřednictvím výpočtu lze určit velikost odchylky stávajícího stavu od stavu normálního, jak se vlastně liší „dobré“ období od „špatného“, a tímto způsobem je stanovena výše hospodářského schodku či přebytku. Konkrétně vycházejí tyto komponenty z odchylky hrubého domácího produktu od potencionálního produktu a semi-elasticity rozpočtu, navíc také určují, jak se změní saldo státních příjmů a výdajů v souvislosti se změnou hospodářské aktivity. Jsou odhadovány zpravidla dvakrát k témuž rozpočtu, a to při jeho sestavování a poté při jeho uzávěrce.⁷⁹

2.4.3 Komponenty strukturální

Strukturální komponenty udávají povolenou hranici NKA, jinými slovy NKA očištěnou o saldo finančních transakcí a o složky konjunkturální. Z důvodu dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí musí být příjem z úvěrů omezen na danou hodnotu, aby byl zaručen pokles kvóty zadluženosti. Evropské normy proto stanovují pro jednotlivou zemi hranici strukturálního deficitu na střednědobý cíl. Německo mělo tuto hranici v maximální výši 0,5 % HDP (zahrnující rozpočet státu, zemí, obcí i sociální pojištění), nicméně od roku 2016 činí horní mez jen 0,35 % HDP.⁸⁰

3. Dosavadní výsledky dluhové brzdy

Tato kapitola bude věnována především výsledkům německé dluhové brzdy, které jsou doposud známé. Chtěla bych se zde zaměřit na vývoj a aktuální stav státních příjmů a výdajů, rozpočtového deficitu či přebytku a v neposlední řadě na současnou výši veřejného dluhu. Nejnovější data o vývoji veřejných financí pocházejí z roku 2016, a ačkoliv byly stanovené podmínky splněny již v roce 2015, rovněž je zahrnuji. Jelikož transformace rozpočtových politik jednotlivých spolkových zemí stále probíhá, nebude mým dalším předmětem práce. V závěru kapitoly je věnován prostor protiargumentům, které se v souvislosti se schválením dluhové brzdy objevily.

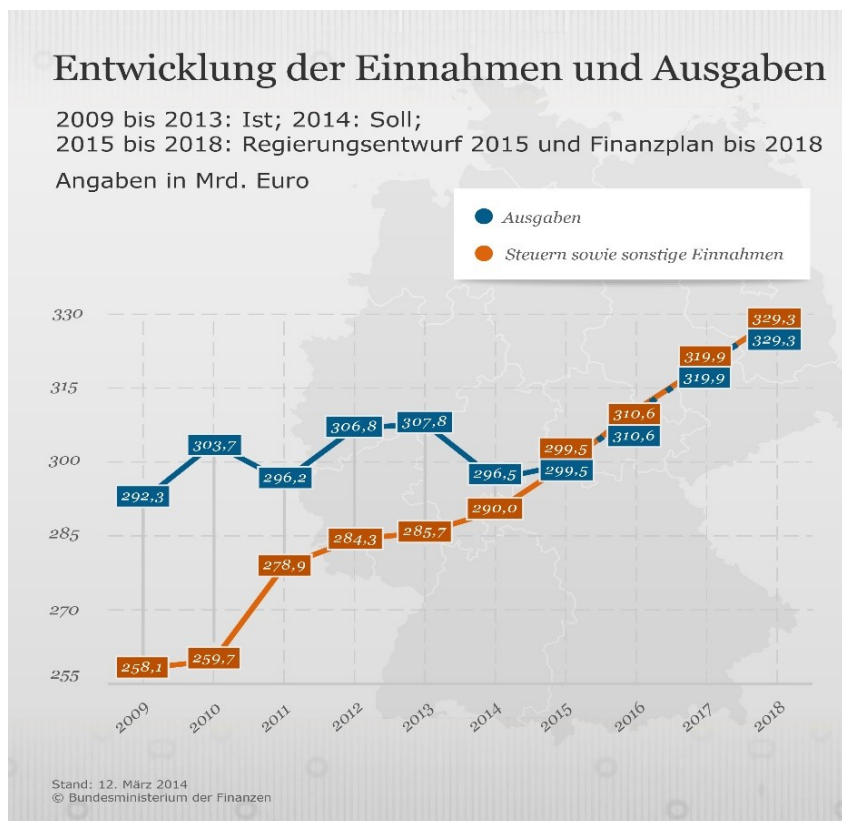
---

⁷⁹ „Kompendium zur Schuldenbremse des Bundes“, Bundesministerium der Finanzen“, (staženo 30.4.2017) 18-19.

⁸⁰ Ibid. 7 a 24.

3.1 Výsledek hospodaření Spolkové vlády

Graf č.2: Vývoj státních příjmů a výdajů (mld. €)

Zdroj:

<https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Bilderstrecken/Mediathek/Infografiken/bundeshaushalt-2014.html?docId=63300&notFirst=true> (staženo 21.6.2017)

Na tomto grafu je zachycen vývoj státních příjmů a výdajů, do roku 2013 jsou to výdaje skutečné, rok 2014 znázorňuje plánované hodnoty a mezi lety 2015-2018 jsou to prozatímní návrhy vlády na výši celkových příjmů a výdajů. Dle dluhové brzdy by měl stát začít se snižováním schodku již s rokem 2011, tudíž lze vidět, že příjmy a výdaje se k sobě oproti minulým letům přiblížily. První vyrovnaný rozpočet byl pak sestaven na rok 2015.

Graf č.3: Nové strukturální zadlužení státu v poměru k HDP (v %)

Zdroj:

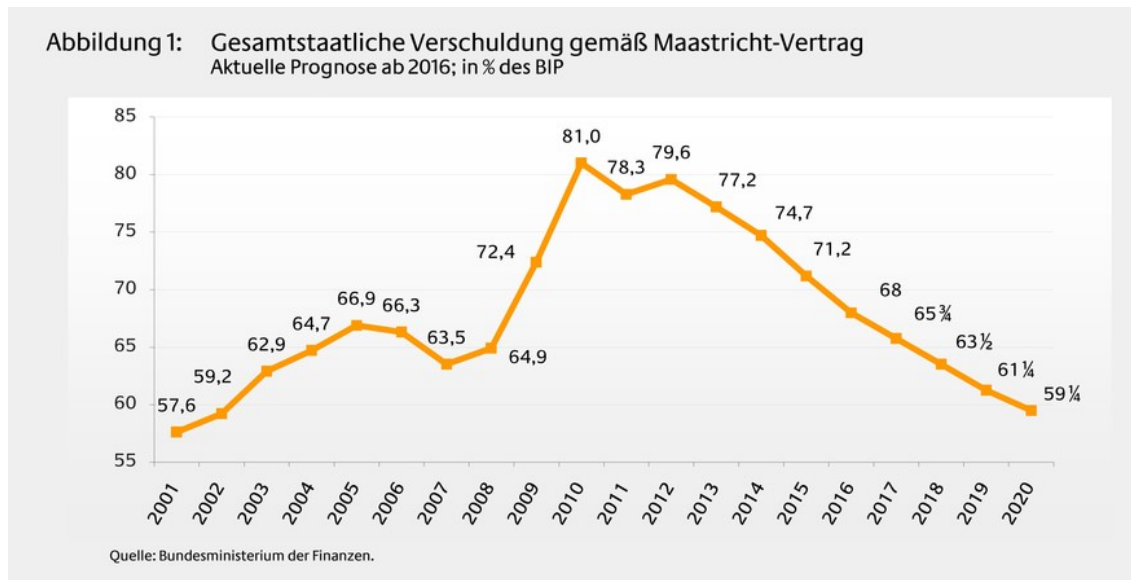
http://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Oeffentliche_Finzen/Entwicklung_Oeffentliche_Finzen/entwicklung-oeffentliche-finzen.html (staženo 21.6.2017)

Tento graf znázorňuje, s jakými deficity, případně přebytky stát v průběhu času hospodařil. Kladné hodnoty představují salda a záporné hodnoty přebytky rozpočtu. V roce 2005 byl v rámci Paktu stability a růstu stanoven střednědobý rozpočtový cíl, pro Německo činil maximální povolený deficit 0,5 % HDP. Lze tedy od této doby pozorovat klesající trend až do roku 2009, kdy bylo cíle téměř dosaženo, nicméně v následujícím roce se rapidně zvýšil deficit především v důsledku finanční a ekonomické krize. Závazek strukturálního zadlužení nepřekračující 0,35 % HDP platný prvně od roku 2016 byl splněn již v roce 2012, kdy strukturální deficit tvořil 0,34 % hrubého domácího produktu.⁸¹ V letech 2014 a 2015, tedy stále v přechodném období, se podařilo německé vládě hospodařit dokonce s přebytkem, přestože na rok 2014 ještě

⁸¹ „Entwicklung der öffentlichen Finanzen“ ,Bundesministerium der Finanzen
http://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Oeffentliche_Finzen/Entwicklung_Oeffentliche_Finzen/entwicklung-oeffentliche-finzen.html (staženo 21.6.2017)

nebyl sestaven vyrovnaný rozpočet. Přebytek v celkové výši 18 miliard eur lze přisoudit silnému hospodářskému růstu.⁸²

Graf č.4: Celková míra zadlužení v poměru k HDP (v %)

Zdroj: <http://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Monatsberichte/2016/07/Inhalte/Kapitel-3-Analysen/3-1-Regierungsentwurf-zum-Bundshaushalt-2017-Finanzplan-Bundes-2016-2020.html> (staženo 21.6.2017)

V roce 2010 dosáhla míra zadlužení, která činila 81 % hrubého domácího produktu, svého vrcholu, také v důsledku finanční krize, kdy během dvou let prudce vzrostl veřejný dluh o přibližně 16 %. Od té doby postupně klesá, v roce 2016 dosahoval veřejný dluh již pouze 68 % HDP. S dluhovou brzdou zakotvenou v národní legislativě, se zpřísněním pravidel Paktu stability a růstu a s přijetím Fiskálního paktu se Německo zavázalo systematicky snižovat své zadlužení a stabilizovat tak své veřejné finance. Dle aktuálního plánu je stanoveno, že do roku 2020 míra zadlužení klesne pod povolenou 60% hranici, pod kterou se naposledy nacházela v roce 2002.⁸³

3.2 Kritika dluhové brzdy

Ačkoliv dluhová brzda disponuje nevyvratitelnými pozitivy, stal se celý koncept terčem kritiky mnohých odborníků, kteří mají jiný úhel pohledu. Jelikož dluhová brzda

⁸² „Deutschland erzielt 18 Milliarden Überschuss“, Frankfurter Allgemeine Zeitung <http://www.faz.net/aktuell/wirtschaft/wirtschaftspolitik/staatshaushalt-2014-deutschland-erzielt-18-milliarden-ueberschuss-13446454.html> (staženo 21.6.2017)

⁸³ „Regierungsentwurf zum Bundshaushalt 2017 und Finanzplan des Bundes 2016 bis 2020“, Bundesministerium der Finanzen, <http://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Monatsberichte/2016/07/Inhalte/Kapitel-3-Analysen/3-1-Regierungsentwurf-zum-Bundshaushalt-2017-Finanzplan-Bundes-2016-2020.html> (staženo 21.6.2017)

nepřipouští žádné další nové zadlužení, pouze do maximální výše 0,35 % HDP, některými kritiky je to považováno za negativní. Hlavním argumentem jsou omezené investice, zejména na nákladnější projekty jako je výstavba infrastruktury, modernizace školství nebo investice do vědy a výzkumu. Tvrdí, že na jednu stranu zanecháme budoucím generacím nižší dluhy a úrokové zatížení, na stranu druhou jim ale předáme mezinárodně nekonkurenceschopnou zemi se zastaralou infrastrukturou a vzdělávacími zařízeními a v důsledku snížených výdajů méně kvalitní péči, znečištěné životní prostředí nebo nedostačující veřejné a sociální zabezpečení, které reprezentují pro stát velmi důležité faktory. Někteří zastávají názor, že by stát měl alespoň povolených 0,35 % HDP každoročně využít na investice, pokud je to možné, jiní zase tvrdí, že je třeba najít kompromis mezi vyrovnaným rozpočtem a žádoucími investicemi.⁸⁴

Dále je kritizováno, že předpoklad, kdy v recesi vzniklé dluhy budou v průběhu boomu vyrovnány, se vlastně od skutečnosti často liší. I s pomocí ekonomických komponentů nelze zaručit, že předpověď dalšího vývoje s ním bude stoprocentně korespondovat.

V neposlední řadě se také vedly spory o to, zdali je přípustné, aby stát uložil hranici zadlužení spolkovým zemím a narušil tak jejich autonomii. Navíc realizace dluhové brzdy je v jednotlivých spolkových zemích velmi obtížná, protože se nacházejí v různých finančních situacích.⁸⁵

---

⁸⁴ Ludger Schuknecht, Hendrik Ritter, „Korrektur der Wachstumsprognosen: Ist ein ausgeglichener Haushalt noch machbar?“, *Ifo Schnelldienst* 2014, 23/2014 (12. prosinec 2014) 5-12.

⁸⁵ Christian Magin, „Die Wirkungslosigkeit der neuen Schuldenbremse Warum die Staatsverschuldung weiterhin ungebremst steigen kann“, *Wirtschaftsdienst* 2010, Sešit 4, 262-268.

Závěr

V březnu 2009 předložila tzv. Föderalismuskommission II návrhy, jakým způsobem omezit další zadlužování a v návaznosti na to byla v červnu téhož roku přijata dluhová brzda do Základního zákona. V ní je zakotven základní předpoklad vyrovnaných nebo téměř vyrovnaných rozpočtů závazných pro stát i spolkové země. Od roku 2016 musí být státní rozpočet vyrovnaný nebo se strukturálním deficitem v maximální výši 0,35 % HDP, jenž je definován zákonem. Spolkové země, které se stále nacházejí v přechodné fázi, jsou povinny tak učinit od roku 2020 s tím rozdílem, že není připuštěn schodek rozpočtu žádný. V rámci dluhové brzdy jsou také jasné definovány výjimky, ve kterých lze tuto podmínku porušit, konkrétně se jedná o přírodní katastrofy či finanční a ekonomické krize. Pěti nejvíce zadluženým zemím – Berlín, Brémy, Sársko, Šlesvicko-Holštýnsko a Sasko-Anhaltsko je každoročně poskytována finanční pomoc ve výši 800 milionů eur, aby jim byl zjednodušen přechod k vyrovnaným rozpočtům.

Nezbytnou součástí dluhové brzdy jsou komponenty strukturální, ekonomické (konjunkturální) a kontrolní konto. Ekonomické (konjunkturální) komponenty slouží k tomu, aby sledovaly hospodářský vývoj a předpovídaly, jak vysoká bude odchylka hrubého domácího produktu od potencionálního a jestli a jak se změní saldo státních příjmů a výdajů ve vztahu k ekonomické situaci. Účelem strukturálních komponentů je stanovit maximální povolenou hodnotu NKA očištěnou o saldo finančních transakcí a vlivy konjunktury. Podle evropských norem činila pro Německo tato mez v rámci střednědobého rozpočtového cíle 0,5 % HDP, avšak od roku 2016 byla s dluhovou brzdou modifikována na pouhých 0,35 % HDP. Posledním zmíněným instrumentem je kontrolní konto, na kterém jsou zaznamenávány odchylky skutečné hodnoty NKA od její povolené hranice, představuje tak jakýsi protokol všech nakumulovaných hodnot, u kterého lze jednodušeji provést revizi.

Důvodů, proč byla dluhová brzda schválena do Základního zákona, bylo hned několik. Stále stoupající zadlužení Německa, které již v roce 2008 činilo asi 66 % HDP, navíc po finanční krizi, která nastala v témže roce, se zadlužení rapidně zvýšilo. Prudké navýšení zadlužení se projevilo v dalších státech eurozóny i mimo ni, navíc některé země se ocitly v těžkých finančních situacích nebo dokonce na pokraji bankrotu, zejména pak Řecko, kterým musela být poskytnuta finanční pomoc od ostatních států eurozóny. Ukázalo se tedy, že vysoce zadlužené státy s nezdravými veřejnými

financemi, jež se ocitnou v ekonomické krizi, disponují neschopností splácet své závazky a jsou závislé na externí pomoci. V návaznosti na zjištění, že většina zemí eurozóny nedodrжуje pravidla týkající se zadlužení a rozpočtového deficitu stanovená Paktem stability a růstu, byl po jednáních EU přijat Fiskální pakt, jež povoluje strukturální deficit nepřekračující 0,5 % HDP, pokud je stát zadlužen nad 60 % HDP. Dále byl zřízen záchranný fond tzv. Evropský stabilizační mechanismus a současně vydáno doporučení, aby jednotlivé státy EU stabilizovaly své veřejné finance a nejlépe je regulovaly i zákonem. Kromě Švýcarska a Polska, jež si zakotvily dluhovou brzdu již dříve, se v posledních letech uchýlilo více států ke schválení zákonných úsporných opatření veřejných financí jako například Španělsko, Itálie, Maďarsko, Slovensko či Česká republika. Stanovená hypotéza tedy není pravdivá a Německo nepředstavuje ojedinělý případ v ukotvování dluhové brzdy v zákoně.

Dalším argumentem pro přijetí brzdy bylo to, že veřejné finance nejsou dlouhodobě v rovnováze, jelikož každoročně vznikající deficity musí být hrazeny jinak než z příjmů, zpravidla přijetím půjčky, tudíž nezanedbatelná část státních výdajů je určena právě na placení minulých úroků místo toho, aby byly efektivně investovány jinde. S tím souvisí další skutečnost a tou je, že budoucím generacím bude dána větší volnost při rozhodování a nebudou zatíženy nadměrným dluhovým břemenem vytvořeným minulými generacemi. S dluhovou brzdou se navíc velmi zúží prostor politických aktérů, kteří obvykle před volbami navyšují své výdaje za účelem nalákání voličů.

Vyrovnaný rozpočet neboli „černá nula“ není pouze fiskálním nástrojem vlády, nýbrž je také signálem pro spotřebitele a investory, že Spolková vláda dostala svým slibům, že Německo jako místo hospodářské aktivity stojí na pevných základech a v neposlední řadě takovýto přístup přispívá k posílení role Německa jako vzoru pro další státy EU. To, že německá ekonomika je dlouhodobě výkonná, svědčí z velké části také o velké důvěře podniků, zaměstnanců a konzumentů.

Podíváme-li se navíc na aktuální demografický vývoj, je zřejmé, že stále více lidí bude odcházet do důchodu a bude se snižovat počet mladých, pracujících lidí. To velmi zatíží veřejné finance, jelikož dojde k poklesu příjmů z daní, a naopak k nárůstu výdajů na sociální zabezpečení, a právě dluhová brzda by mohla napomoci tuto zátěž zmírnit.

V souvislosti s dluhovou brzdou se ozvala řada vědců a profesorů, kteří vyjádřili svůj nesouhlas s konceptem a zdůraznili jeho nedostatky. Za největší slabinu je

považováno výrazné omezení investic do důležitých odvětví jako je infrastruktura nebo vzdělání, které jsou, na druhou stranu, pro perspektivní budoucnost velmi zásadní, nebo také nepředvídatelnost následků dluhové brzdy při delší ekonomické recesi.

Jak ukazuje poslední kapitola, výsledky dluhové brzdy jsou prozatím příznivé, zadlužení postupně klesá a německé vládě se daří hospodařit dokonce s přebytky od roku 2014. Veřejný dluh činil v roce 2016 68 % HDP, tudíž během přechodného období od roku 2011 se ho podařilo snížit o přibližně 10 %. Nelze však vyloučit, že těchto velmi pozitivních výsledků Německo docílilo také díky příznivé ekonomické situaci a stabilnímu hospodářskému růstu. Na jednu stranu tedy lze tvrdit, že stabilní ekonomický vývoj může jít ruku v ruce se zdravými státními financemi a dluhová brzda, jako koncept vyžadující stálou disciplínu, zajistí prostor a svobodu jednání pro budoucí generace. Na druhou stranu je nezbytné říci, že koncept dluhové brzdy je relativně nový a nefunguje dosud na úrovni spolkových zemí, tudíž ještě nyní nelze určit případné negativní dopady, to bude možné až s odstupem času.

Summary

As a result of the long-term debt trend in the Federal Republic of Germany, the so-called debt brake was adopted 2009 into the Basic Law, which changed the terms of the budgetary policy and strictly curtailed further new debt. A total of seven laws referring to the debt brake have stipulated that the state must establish a balanced budget or with a structural deficit by a maximum of 0.35% gross domestic product from 2016, however, the German government managed it a year ahead. The federal states have no obligation until 2020, with the exception of zero structural deficits, and are thus still in a transitional phase. Since some of the federal states are economically less powerful and more indebted, five countries are provided with financial help at this stage each year. Within the debt brake, exceptions are also clearly set out when these conditions may be violated. These are natural disasters or the economic and financial crisis, which are situations requiring extra spending. The main argument in the debt-brake debate was that such high debt and the annual deficits which must be covered by other new debts burden public finances and future generations as well who are thus deprived of the freedom to make their own decisions. When the 2008 financial crisis came, unstable public finances proved to be in serious trouble and some countries in the eurozone have even had to receive financial assistance. Following this, the European Union began negotiations to establish new rules, which should contribute to the stabilization and consolidation of public finances in the EU. On the other hand, the debt brake is criticized because investments will be minimal due to balanced budgets, especially in costly projects such as education or infrastructure.

Použitá literatura

Primární prameny

- „Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art. 79“
https://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_79.html (staženo 21.8.2016)
- „Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art. 91 c“
https://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_91c.html (staženo 21.8.2016)
- „Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art. 91 d“
https://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_91d.html (staženo 21.8.2016)
- „Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art. 104 b“
https://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_104b.html (staženo 21.8.2016)
- „Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art. 109“
http://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_109.html (staženo 22.8.2016)
- „Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art. 109a“
http://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_109a.html (staženo 22.8.2016)
- „Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art. 115“
http://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_115.html (staženo 22.8.2016)
- „Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art. 143d“
http://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_143d.html (staženo 23.8.2016)

Sekundární literatura

Monografie

Alena Maatyová, František Ochrana, Jan Pavel a kolektiv, *Veřejné finance v teorii a praxi* (Praha, Grada Publishing, a.s. 2015), 208 s.

Autorský kolektiv, *Problémy optimalizace rozpočtové a fiskální politiky* (Praha, MATFYZPRESS, 2010), 131 s.

Hanno Beck, Aloys Prinz, *Staatsverschuldung: Ursachen, Folgen, Auswege* (München, C.H. Beck, 2013) 126 s.

Herbert Wiesner, Antonius Westermeier, *Das staatliche Haushalts-, Kassen- und Rechnungswesen* (Heidelberg: R.v.Decker, 2012) 480 s.

Christian Kastrop et al., *Die neuen Schuldenregeln im Grundgesetz: zur Fortentwicklung der bundesstaatlichen Finanzbeziehungen* (Berlin: Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, 2010) 478 s.

Ludmila Štěrbová a kolektiv, *Mezinárodní obchod ve 21. století* (Praha: Grada Publishing, a.s., 2013) 368 s.

Pavel Dvořák, *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize* (Praha, C.H.Beck, 2008), 343 s.

Thomas Haupt,, *Generationengerechtigkeit in Deutschland: Eine Analyse mit Hilfe des Generational-Accounting-Ansatzes* (Hamburg: Diplomica Verlag, 2004) 91 s.

Tomáš Pavelka, *Makroekonomie* (Praha, MELANDRIUM, 2007), 278 s.

Sborníky

Jana Reschová, Jaká ústava? Fiskální? in: *Finanční ústava*, ed. Vojtěch Šimíček. (Brno: Masarykova univerzita, 2013) 141-148.

Pavel Holländer, Finanční ústava aneb defenzivní konstitucionalismus současné doby in: *Finanční ústava*, ed. Vojtěch Šimíček. (Brno: Masarykova univerzita, 2013) 39-52.

Petr Mlsna, Zdravé veřejné finance z pohledu ústavněprávní komparistiky, in: *Finanční ústava*, ed. Vojtěch Šimíček. (Brno: Masarykova univerzita, 2013) 120-140.

Odborné články

Christian Magin, „Die Wirkungslosigkeit der neuen Schuldenbremse Warum die Staatsverschuldung weiterhin ungebremst steigen kann“, *Wirtschaftsdienst* 2010, Sešit 4, 262-268.

Ludger Schuknecht, Hendrik Ritter, „Korrektur der Wachstumsprognosen: Ist ein ausgeglichener Haushalt noch machbar?“, *Ifo Schnelldienst* 2014, 23/2014 (12. prosinec 2014): 5-12.

Články z periodik

„100 Milliarden Euro fließen pro Jahr in den Osten“, *Welt*
<http://www.welt.de/wirtschaft/article4363237/100-Milliarden-Euro-fliesen-pro-Jahr-in-den-Osten.html> (staženo 14.8.2016)

„Bundestag verabschiedet Schuldenbremse“, *Deutsche Welle*
<http://www.dw.com/de/bundestag-verabschiedet-schuldenbremse/a-4289646> (staženo 17.8.2016)

„Das Jahr, das Deutschland veränderte“ *Die Zeit*
<http://www.zeit.de/politik/ausland/2016-03/fluechtlingskrise-deutschland-bilanz-fluechtlingspolitik-zaesur> (staženo 3.6.2017)

„Schuldenbremse erhält Verfassungsrang“, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*
<http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/grundgesetzeaenderung-schuldenbremse-erhaelt-verfassungsrang-1812587.html> (staženo 17.8.2016)

„Schuldenbremse im Grundgesetz verankert“, Welt
<http://www.welt.de/politik/article3914768/Schuldenbremse-im-Grundgesetz-verankert.html> (staženo 18.8.2016)

„Schuldenbremse jetzt im Grundgesetz“, Deutsche Welle
<http://www.dw.com/de/schuldenbremse-jetzt-im-grundgesetz/a-4320163> (staženo 18.8.2016)

„Sněmovna přehlasovala veto Senátu a schválila zákon o rozpočtové odpovědnosti. Senátoři se chtějí obrátit na Ústavní soud“ Hospodářské noviny
<https://domaci.ihned.cz/c1-65590490-snemovna-prehlasovala-veto-senatu-a-schvalila-zakon-o-rozpocetove-odpovednosti-senatori-se-chteji-obratit-na-ustavni-soud> (staženo 20.6.2017)

Internetové zdroje

„Außenhandel“, Statistisches Bundesamt
<https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/Indikatoren/LangeReihen/Aussenhandel/lrahl01.html;jsessionid=CEF42E077C3891ACE9D2A8A40F6EC749.cae1> (staženo 13.8.2016)

„Brettonwoodský řád“, Ministerstvo financí
<http://www.zavedenieura.cz/cs/euro/historie-aura/brettonwoodsky-rad> (staženo 14.8.2016)

„Bruttoinlandsprodukt 2015 für Deutschland“ Statistisches Bundesamt
https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressekonferenzen/2016/BIP2015/Preseebroschuere_BIP2015.pdf?__blob=publicationFile (staženo 14.8.2016)

„Bundesrat zieht positive Bilanz nach 10 Jahren Schuldenbremse“, Bundesrat
<https://www.newsd.admin.ch/newsd/message/attachments/32883.pdf> (staženo 15.8.2016)

„Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft, 3 Kapitel: Finanzordnung, Art. 126 Haushaltführung“, Bundesrat
<https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19995395/index.html#a126>
(staženo 15.8.2016)

„Bundesverkehrswegeplan, 1. Stufe“, Deutscher Bundestag
<http://dipbt.bundestag.de/doc/btd/07/010/0701045.pdf> (staženo 14.8.2016)

„Das System der öffentlichen Finanzen“ Bundesministerium der Finanzen
http://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Oeffentliche_Finanzen/Bundshaushalt/Haushaltsrecht_und_Haushaltssystematik/das-system-der-oeffentlichen-haushalte-anl.pdf?__blob=publicationFile&v=4 (staženo 16.6.2017)

„Die Schuldenbremse und ihre gesellschaftliche Auswirkungen“, Bundeszentrale für politische Bildung

<https://www.bpb.de/dialog/netzdebatte/209758/die-schuldenbremse-und-ihre-gesellschaftlichen-auswirkungen> (staženo 17.8.2016)

„Entwicklung der öffentlichen Finanzen“, Bundesministerium der Finanzen
http://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Oeffentliche_Finanzen/Entwicklung_Oeffentliche_Finanzen/entwicklung-oeffentliche-finanzen.html (staženo 21.6.2017)

„Evropský semestr“, Evropská komise
http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/index_cs.htm (staženo 19.6.2017)

„Föderalismusreform II, Modernisierung der Bund-Länder-Finanzbeziehungen“, Bundesrat
<http://www.bundesrat.de/DE/plenum/themen/foekoII/foekoII.html> (staženo 18.8.2016)

„GDP“ (current US\$)
<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> (staženo 11.8.2016)

„General government gross debt – annual data“, Eurostat
<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teina225&plugin=1> (staženo 14.8.2016)

„Gesetz zur Änderung des Grundgesetzes (Artikel 91c, 91d, 104b, 109, 109a, 115, 143d)
<http://www.buzer.de/gesetz/8921/index.htm> (21.8.2016)

„Government financial Statistics“, Eurostat
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government_finance_statistics/cs (staženo 27.4.2016)

„Grundgesetz“, Bundestag
<http://www.bundestag.de/bundestag/aufgaben/rechtsgrundlagen/grundgesetz> (staženo 21.8.2016)

„Höhe der Schulden des Öffentlichen Gesamthaushalts in Deutschland von 1950 bis 2015“, Statistisches Bundesamt
<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/4773/umfrage/schulden-des-oeffentlichen-gesamthaushalts-seit-1950/> (staženo 13.8.2016)

„Informace o vstupu v platnost Smlouvy o stabilitě, koordinaci a správě hospodářské a měnové unie“, Ministerstvo financí ČR
<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/aktuality/2013/informace-o-vstupu-v-platnost-smlouvy-o-11076> (staženo 19.6.2017)

„Kompendium zur Schuldenbremse des Bundes“, Bundesministerium der Finanzen
https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Oeffentliche_Finanzen/Schuldenbremse/kompendium-zur-schuldenbremse-des-bundes.pdf?__blob=publicationFile&v=9 (staženo 29.4.2017)

„Kontrollkonto für die Haushaltsjahre 2011 und 2012“, Bundesministerium der Finanzen
http://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Oeffentliche_Finanzen/Schuldenbremse/2013-03-19-kontrollkonto-fuer-die-haushaltsjahre-2011-und-2012.html (staženo 29.4.2017)

„Konzept und Herausforderungen der Schuldenbremse“, Bundeszentrale für politische Bildung
<http://www.bpb.de/apuz/126016/konzept-und-herausforderungen-der-schuldenbremse?p=all> (staženo 17.8.2016)

„Metodiky ESA 95, GFS 1986 a GFS 2001“, Ministerstvo financí České republiky
<http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/metodiky/2012/metodiky-esa-95-gfs-1986-a-gfs-2001-9577> (staženo 15.6.2017)

„Regierungsentwurf zum Bundeshaushalt 2017 und Finanzplan des Bundes 2016 bis 2020“, Bundesministerium der Finanzen
<http://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Monatsberichte/2016/07/Inhalte/Kapitel-3-Analysen/3-1-Regierungsentwurf-zum-Bundeshaushalt-2017-Finanzplan-Bundes-2016-2020.html> (staženo 21.6.2017)

„Solidarpakt II von 2005 bis 2019“, Die Beauftragte der Bundesregierung für die neuen Bundesländer
http://www.beauftragte-neue-laender.de/BNL/Navigation/DE/Themen/Bundesstaatliche_Solidaritaet/Bund_Laender_Finanzausgleich_und_Aufbau_Ost/Solidarpakt_II/solidarpakt_II.html (staženo 17.8.2016)

„Structure of government debt“, Eurostat
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:General_government_gross_debt_by_subsector,_percentage_of_total_gross_debt,_non-consolidated_between_subsectors,_2014.png (staženo 23.4.2016)

Seznam příloh

Příloha č.1: Skladba celkových výdajů v EU a eurozóně 2015 (graf)

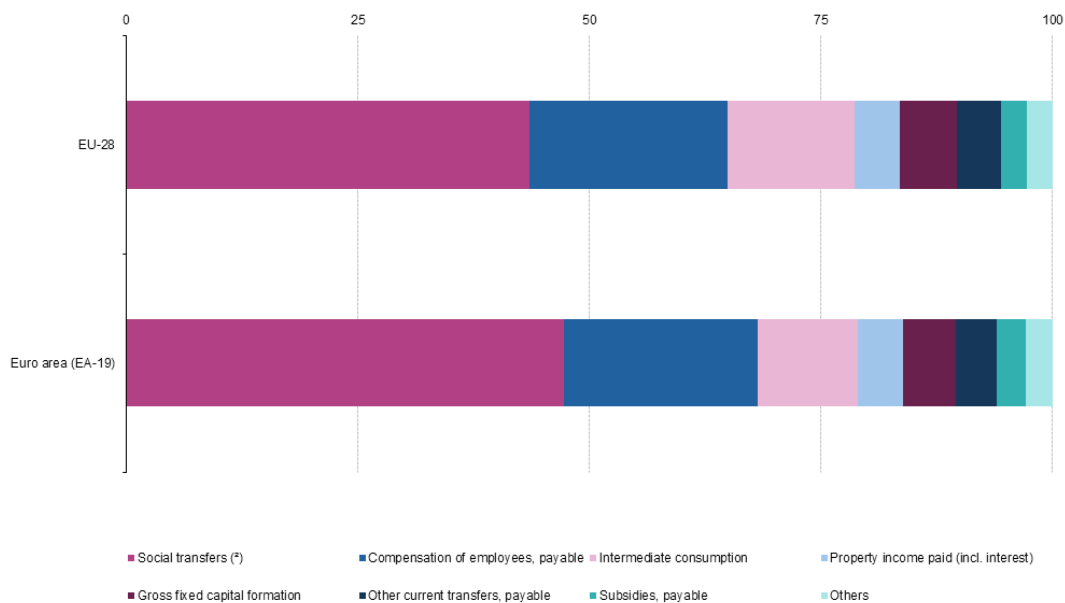
Příloha č.2: Vývoj státních příjmů a výdajů (mld. €) (graf)

Příloha č.3: Nové strukturální zadlužení státu v poměru k HDP (v %) (graf)

Příloha č.4: Celková míra zadlužení v poměru k HDP (v %) (graf)

Přílohy

Příloha č.1: Skladba celkových výdajů v EU a eurozóně 2015 (graf)

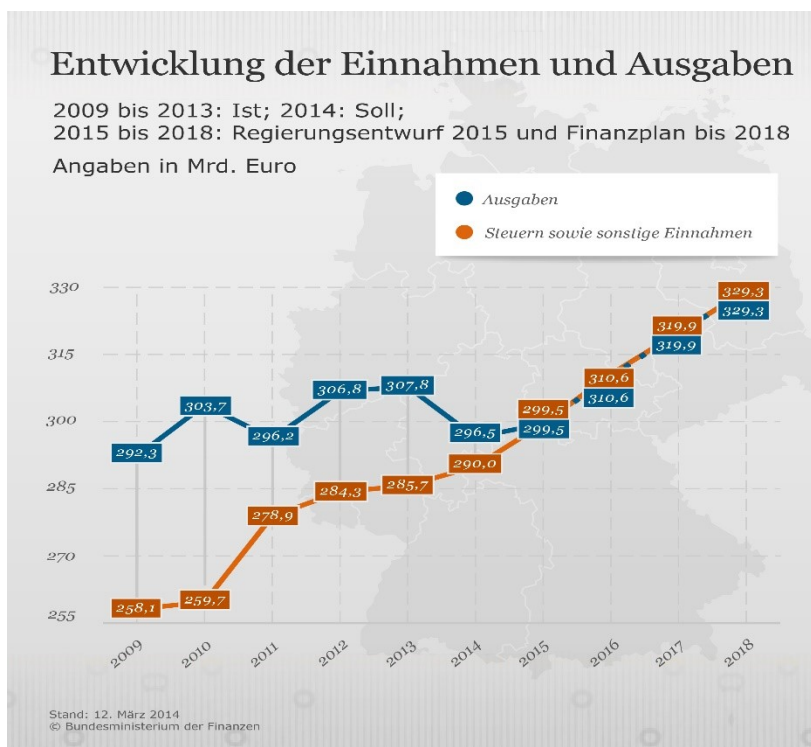
(*) Data extracted on 21.04.2016.

(†) Social benefits other than social transfers in kind and social transfers in kind — purchased market production.

Source: Eurostat (online data code: gov_10a_main)

Zdroj: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/f/fb/Composition_of_total_expenditure%2C_2015_%28%C2%B9%29_%28%25_of_to tal_expenditure%29_YB16_II.png (staženo 15.6.2017)

Příloha č.2: Vývoj státních příjmů a výdajů (mld. €) (graf)

Zdroj:

<https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Bilderstrecken/Mediathek/Infografiken/bundeshaus halt-2014.html?docId=63300&notFirst=true> (staženo 21.6.2017)

Příloha č.3: Nové strukturální zadlužení státu v poměru k HDP (v %) (graf)

Zdroj:

http://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Standardartikel/Themen/Oeffentliche_Finanzen/Entwicklung_Oeffentliche_Finanzen/entwicklung-oeffentliche-finanzen.html (staženo 21.6.2017)

Příloha č.4: Celková míra zadlužení v poměru k HDP (v %) (graf)

Abbildung 1: Gesamtstaatliche Verschuldung gemäß Maastricht-Vertrag
Aktuelle Prognose ab 2016; in % des BIP

Zdroj: <http://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Monatsberichte/2016/07/Inhalte/Kapitel-3-Analysen/3-1-Regierungsentwurf-zum-Bundeshaushalt-2017-Finanzplan-Bundes-2016-2020.html>
(staženo 21.6.2017)